Dina Heidemane

Latviešu tautas dziesmas

Mācību līdzeklis priekšmetā
Etnomuzikoloģijas pamati

Mācību līdzeklis paredzēts izglītības programmas *Mūzikas vēsture un teorija* audzēkņiem mācību priekšmetā *Etnomuzikoloģijas pamati*. Tas ir veltīts tēmai par latviešu tradicionālās mūzikas raksturīgajiem žanriem, tautas mūzikas izteiksmes līdzekļiem, izpildījuma veidiem. Materiāls ir piemērots mācību vielas patstāvīgai apguvei attālināti. Tajā iekļauta svarīgākā informācija un nošu piemēri.

Galvenie avoti:
Avramecs B, Muktupāvels V. *Mūzikas instrumentu mācība. Tradicionālā un populārā mūzika*, 1997
Jurjānu Andrejs *Latvju tautas mūzikas materiāli // Līgotnes, Jāņa jeb Līgo melodijas,* 1894.
Jurjānu Andrejs *Latvju tautas mūzikas materiāli //* Otrā grāmata, 1903.
Tomsons T. *Par latviešu tautas dziesmu*, 1983
Vītoliņš J. *Bērnu dziesmu cikls. Bēru dziesmas*, 1971
Vītoliņš J. *Gadskārtu ieražu dziesmas*, 1973
Vītoliņš J., Krasinska L. *Latviešu mūzikas vēsture*, 1972

2021.

Latviešu tautas dziesmu periodizācija

Latvijas teritorijā līdz 13. gadsimtam dzīvojošās ciltis – kurši, zemgaļi, sēļi, latgaļi, lībieši – bija sasnieguši samērā augstu saimnieciskās attīstības līmeni. Arheoloģiskās ziņas liecina par etnogrāfiski patstāvīgas seno latviešu tautas mākslas – ornamentu, rotaslietu, apģērba, podniecības, koka celtniecības attīstību. Tas liek domāt, ka seno latviešu ciltīm bija arī attīstīta tautas dzeja un mūzika. Tomēr latviešu tautas mūziku nav iespējams precīzi hronoloģizēt, jo nav tiešu vēsturiski dokumentējamu materiālu. Pirmās dokumentāli fiksētās liecības par latviešu tautas mutvārdu daiļradi, tai skaitā mūziku, fiksētas sākot ar 16. gadsimtu. Šie vēsturiskie materiāli liecina par jau nobriedušu un attīstītu dziesmas formu, daudzveidīgiem žanriem, kas liek domāt, ka latviešu tautas dziesmas un dzejas īpašības izveidojušās vairāku iepriekšējo gadsimtu laikā. Ir pieņemts uzskatīt, ka daudzi dziesmu žanri un to melodikas īpatnības sakņojas latviešu vēstures periodā pirms vācu krustnešu iebrukuma. Lielākā daļa līdz mums nonākušo dziesmu savā saturā atspoguļo feodālisma laika dzīves aspektus, tātad tapušas pēc 12. gadsimta. Zināms arī, ka tautas māksla nemitīgi mainījusies un pārveidojusies.

Jurjānu Andrejs atkarībā no skaņkārtu izmantojuma, melodiju diapazona un teksta satura tautas dziesmu rašanās gaitu iedala trīs laikmetos:

1. dziesmas, kas radušās pirms vācu atnākšanas Vidzemē (līdz 1200. g.);
2. dziesmas, kas cēlušās dzimtbūtniecības laikos (1200 – 1800);
3. brīvestības laiku dziesmas (no 1800. g.)

Šīs atziņas A. Jurjāns publicējis 1879. gadā izdevumā *Balss.* Vēlāko laiku folkloras pētnieki ir līdzīgās domās.

Mūsdienās folkloras pētniecībā latviešu mūzikas folklora tiek iedalīta divos vēsturiskos slāņos – senajā un jaunajā.

Plašāks citāts no Mārtiņa Boiko raksta *Nacionālajā enciklopēdijā:*

> **Senais slānis**
>
> Senā slāņa stili sakņojas Baltijas pirmskristianizācijas kultūrā un ir cieši saistīti ar senajām ģimenes, gadskārtu un darba ieražām. Melodijas ir pārsvarā šaura apjoma, modālas, tikai ar klasiskajiem – dainu – tekstiem. Senā slāņa centrālais stils ir teiktās melodijas (rečitatīvi), kurās melodiju un ritmiku ietekmē runas plūsma. Teiktās melodijas bagātīgi variējas un ir multifunkcionālas – viens un tas pats melodiskais modelis lietots dažādās ieražās, taču ikreiz kombinācijā ar attiecīgās ieražas tekstu kopām. Kurzemes dienvidrietumos, Vidzemes dienvidos un austrumos, vietām Latgalē un Augšzemē teiktās melodijas dziedāja ar burdonu – uz viena vai pamīšus diviem toņiem stieptu pavadījuma balsi. (Plaši pazīstams piemērs – suitu godu balss. Latvijas austrumu daļā t. s. sillabiskais burdons veidojās kā uz viena un tā paša, vai pamīšus diviem blakus toņiem rečitēta balss.) Svarīgs senais stils ir arī gadskārtu ieražu refrēndziesmas (pazīstamākais veids – līgotnes). To izplatība vēsturiski aptvēra Latvijas austrumu daļu. Tas bagātīgi pārstāvēts arī Igaunijas dienvidu un Lietuvas austrumu daļā. Senajā slānī ietilpst arī daudzas mazas stilistiskas vienības – brīvā dabā plaši un lēni dziedamās pavasara melodijas ar burdona pavadījumu Bārtas un Nīcas pagastos Kurzemē un tām visai līdzīgās Ziemeļlatgales mēslu talku melodijas (arī ar burdonu), Dienvidlatgales pļaujas dziesmas un citas.

Jaunais slānis

Tiek pieņemts, ka jaunais slānis sācis veidoties 18. gs. 2. pusē, par nosacītiem atskaites punktiem uzskatot Vecā Stendera grāmatas "Jaunas ziņģes" (1774) un "Ziņģu lustes" (1789). Jaunā slāņa melodijas parasti ir mažorā, ar vidēju vai plašu apjomu. To veidojumā spēcīgi Centrāleiropas iespaidi, taču ir arī vēlīnās krievu un ukraiņu tautasdziesmas un dejas elementi. Jaunā slāņa melodijas ir daudz neatkarīgākas no ieražām un atšķirībā no senajām daudz ciešāk turas kopā ar noteiktu tekstu. Jaunā slāņa iezīmīgs stils ir ziņģes. To teksti neatbilst klasiskās tautasdziesmas kanoniem, un to autorība nereti ir zināma. Plaša pārejas josla šo stilu saista ar tādu latviešu kultūras fenomenu kā šlāgeris. Kopš 19. gs. 70.–90. gadiem dažādas Centrāleiropas balles dejas (polka, valsis u. c.) ieguvušas stabilu vietu latviešu tautas mūzikas visjaunākajā slāņojumā, līdz ar tām – deju kapelu muzicēšana. Senā un jaunā slāņa ilgstošās mijiedarbības rezultātā izveidojies plašs starpslānis, ko veido melodijas ar jauktiem senas un jaunas cilmes elementiem. Latgalē līdzīgi tautasdziesmām, daļēji mutiskā tradīcijā, pastāv daži katoļu mūzikas veidi – mirušo ofīcijs (tautā saukts saļmas, saļmis u. tml.), kas ir psalmodisks aizlūgums par mirušajiem, un katoļu dziesmas. Gan dziesmu, gan mirušo ofīcija tekstu avots ir katoļu lūgšanu grāmatas, kuru pirmie izdevumi – tāpat kā abu mūzikas veidu ieviešana – saistīti ar jezuītu misionāru darbību Latgalē 18. gs. 70.–90. gados. Melodijas ļaudis zina no galvas un pārmanto mutiski. Gan katoļu žanri, gan tautasdziesmas Latgalē, ļaudīm pulkā dziedot, visbiežāk ir daudzbalsīgas – t. s. vēlīnā homofonā jeb harmoniskā daudzbalsība. Gandrīz nepētīts vēl arvien ir luteriskā korāļa tautiskais lietojums Vidzemē, Kurzemē un Zemgalē. Tautas instrumentālā – stabuļu, dūdu, kokļu un citu instrumentu – mūzika pārstāvēta nesalīdzināmi mazāk nekā vokālā. Domājams, ka šī disproporcija daļēji atspoguļo ilgstoši pastāvējušo uzstādījumu, ka vākšanā priekšroka dodama vokālajai mūzikai.

Latviešu tautas dziesmu melodiju tipi

Latviešu tautas mūzikā izveidojušies divi ļoti atšķirīgi melodiju tipi: teicamo un dziedāto dziesmu melodijas.

Teicamās jeb teiktās dziesmas dzied pusrunājot, *teicot*, to melodika attīstās šaurā diapazonā (sekundas, tercas, kvartas), parasti astotdaļnotīs 2/4 vai 3/8 taktsmērā, stingri sillabiski (viena teksta zilbe ir viena nots melodijā), bez locījumiem. Skaņkārtu ziņā – trihorda un tetrahorda skaņurindas, seno diatonisko skaņkārtu iezīmes. Šādās dziesmās svarīgāks ir teksts, saturs, mazāk melodija. Teikto dziesmu melodijā parasti ir apdziedāšanās dziesmas dažādos godos – kāzās, precībās, kristībās, bērēs, talkās u. c. Teicamās dziesmas parasti ir budēļu un ķekatu dziesmas, senākās Jāņu, rotāšanas un gavilēšanas dziesmas, kā arī daudzas ganu dziesmas.

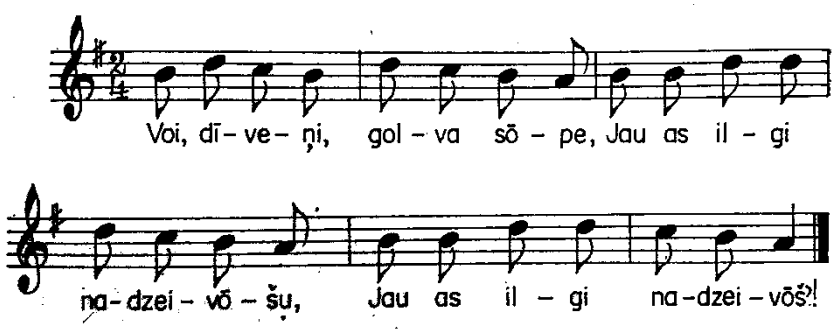

1. piemērs

Dziedāto dziesmu melodika ir daudz vairāk attīstīta. Tām ir plašāks diapazons (līdz oktāvai un vairāk), lēcieni, locījumi. Melodijās manāmas diatoniskās skaņkārtas, dabīgais mažors vai minors, T-S-D funkcijas.

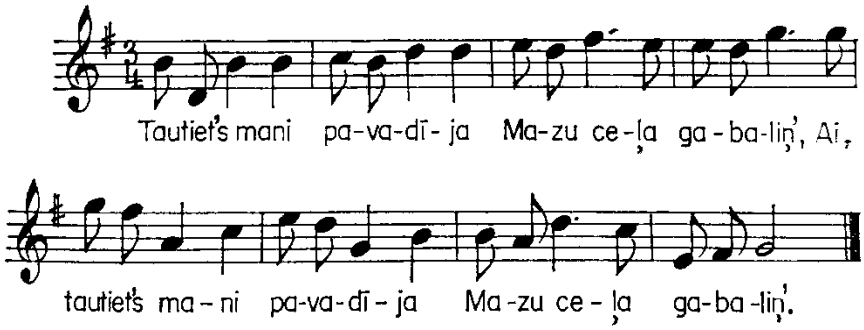

2. piemērs

Tautas dziesmu klasifikācija

Latviešu tautas mūzikā sastopami dažādi dziesmu žanri, kurus var sakārtot ciklos (grupās).

- Darba dziesmas – arāju, pļāvēju, ganu, linu dziesmas, talku dziesmas u.c.
- Gadskārtu ieražu dziesmas – ķekatu, rotāšanas, līgo un citas dziesmas.
- Ģimenes ieražu dziesmas – kristību, precību, kāzu un bēru dziesmas.
- Sadzīves dziesmas – šūpļa, bērnu dziesmas, dziesmas par dziedāšanu, jauniešu sadzīves, mīlestības, ģimenes sadzīves, dzīru, kara dziesmas.
- Rotaļu un deju dziesmas.
- Ziņģes

Klasifikācijā minētās dziesmu grupas tematiski mēdz savīties cita ar citu: darba dziesmas ar jauniešu sadzīves un precību dziesmām, kristību dziesmas ar šūpļa dziesmām, šūpļa dziesmas ar precību dziesmām utt.

Kā atsevišķa latviešu mūzikas folkloras daļa jāaplūko tautas instrumentālā mūzika.

Darba dziesmas

Darba dziesmas atspoguļo zemkopju un lopkopju darbu veidus. Šīs dziesmas dziedāja darba laikā, uz darbu ejot vai nākot no darba, atpūtas brīdī. Darba dziesmas saistītas ne tikai ar darba norisi, tās atspoguļo arī ļaužu sadzīvi, savstarpējās attiecības, sociālo netaisnību, tādēļ to emocionālais saturs ir ļoti dažāds – no gaišas, liriskas jūsmas līdz tumšam dramatismam:

Gotiņ, mana raibaliņa,
Ziedainām kājiņām,
Pati kāpu kalniņā,
Ziedi bira lejiņā.

Melna čūska miltus mala
Vidū jūras uz akmiņa;
Tos būs ēsti tiem kungiemi,
Kas pēc saules strādināja.

Darba dziesmās sastopami abi melodiju tipi.

Ganu dziesmas ir ļoti savdabīgs dziesmu veids. Tās reizē ir arī bērnu un pusaudžu dziesmas, jo latviešu zemnieku bērni ganos gāja apmēram 7 – 15 gadu vecumā. Lopus ganīja arī vecas māmiņas un jaunas meitas. Saturā apdziedāti agrie, dzestrie rīti, miglainās un lietainās dienas. Raksturīgas ir ganu sasaukšanās un sadziedāšanās ar kaimiņu ganu, arī dažādi dzīvniekiem adresētie saucieni. Daudzas ganu dziesmas ir ar dažādiem piegavilējumiem: *u-ū, u-ū-jai, o-u-jā, u-hū, le-lo, ē-e*, *elā, lilū, lilū* u.c. Šie piegavilējumi var būt jebkurā dziesmas vietā, tos izdzied augstā tesitūrā, nereti ārpus tonalitātes ar beigu novilkumu uz leju, pēdējo skaņu apraujot.

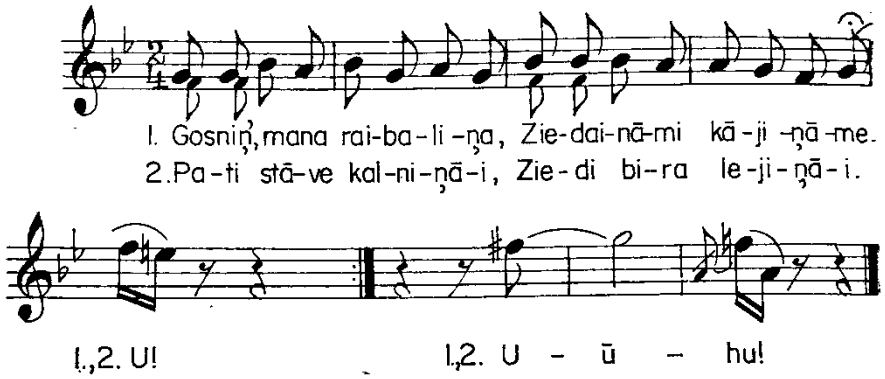

3. piemērs

Divi piemēri no Jurjānu Andreja krājuma *Latvju tautas mūzikas materiāli* oriģinālajā rakstībā ar komentāriem[1]:

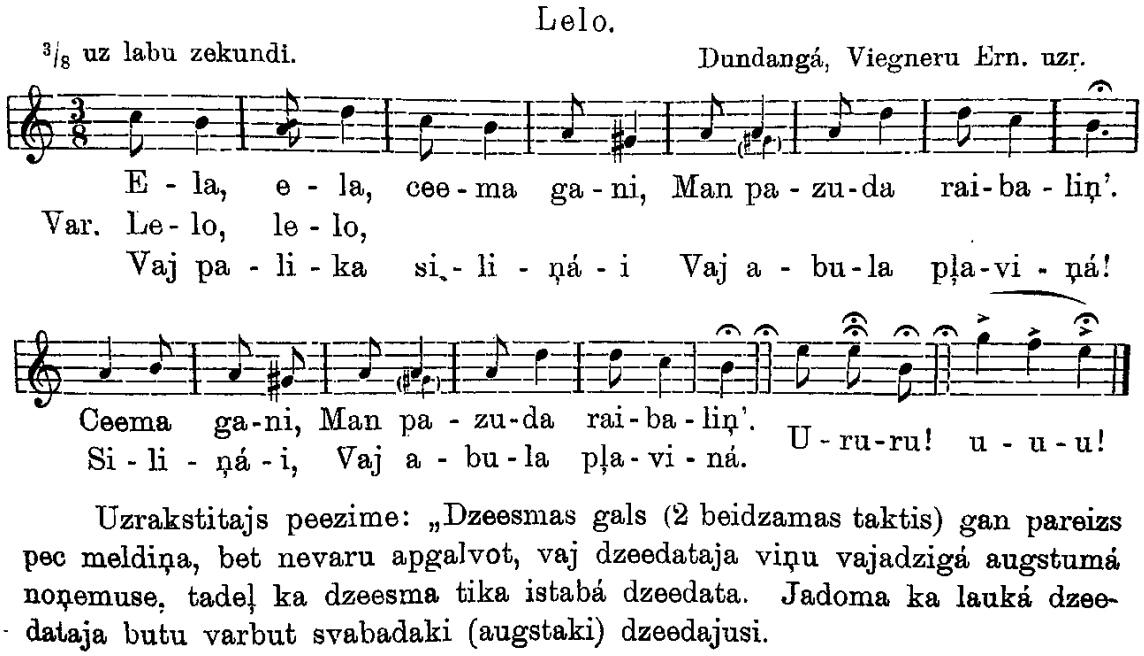

Uzrakstitajs peezime: „Dzeesmas gals (2 beidzamas taktis) gan pareizs pec meldiņa, bet nevaru apgalvot, vaj dzeedataja viņu vajadzigá augstumá noņemuse, tadeļ ka dzeesma tika istabá dzeedata. Jadoma ka lauká dzeedataja butu varbut svabadaki (augstaki) dzeedajusi.

4. piemērs

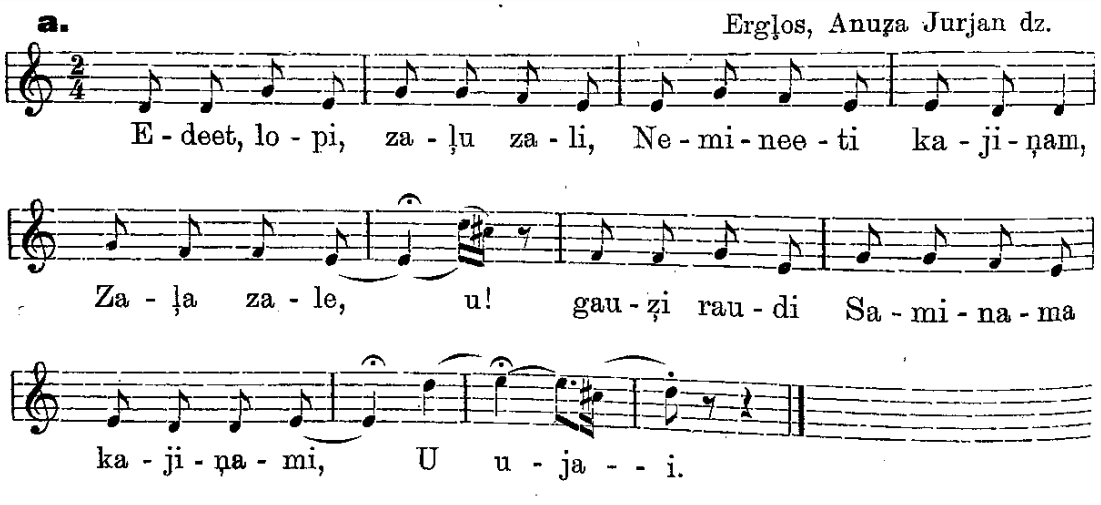

5. piemērs

[1] Tālāk materiālā izmantotie piemēri tādā pat rakstībā arī ir no Jurjānu Andreja *Latvju tautas mūzikas materiāliem*

Arāju, ecētāju, sējēju dziesmas pierakstītas visos novados. Vidzemē pierakstīto dziesmu melodijas parasti ir minorā, apjoms nepārsniedz kvintas diapazonu un tajās bieži ir gari stieptas skaņas, kuras velk tik ilgi, kamēr pietrūkst elpas.

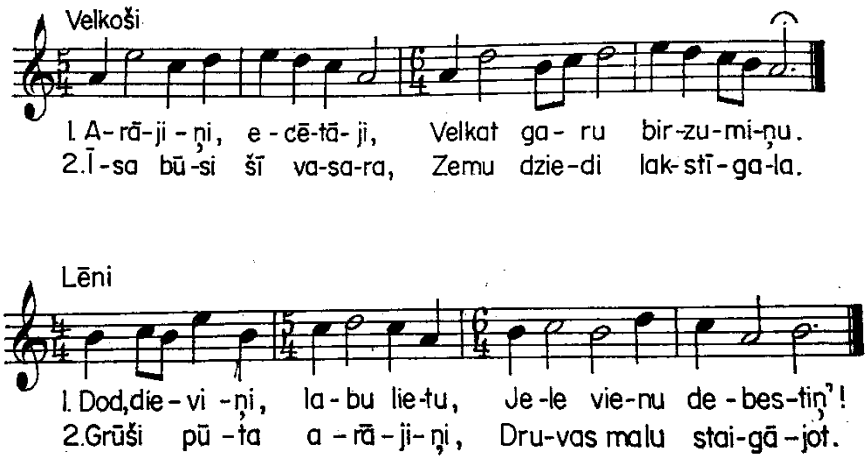

6. piemērs

Sējēju dziesmas dažkārt tematiski saistītas ar apiņu audzēšanu un alus darīšanu.

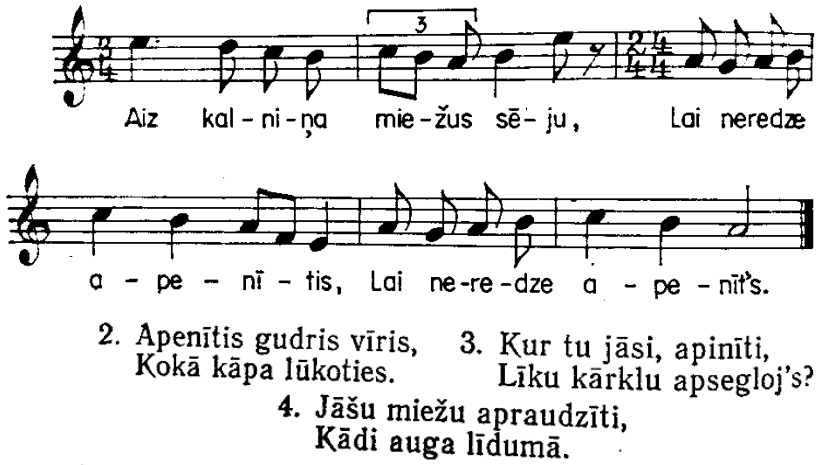

7. piemērs

Dziesmas par kumeļu un pieguļnieku dziesmas. Daudzas dziesmas ir jautrā noskaņā, bravūrīgas. Bieži izmantoti refrēni. Daudzveidīga ir melodiju formas struktūra – tās bieži ir asimetriskas, sastāv no trim frāzēm, trim teikumiem.

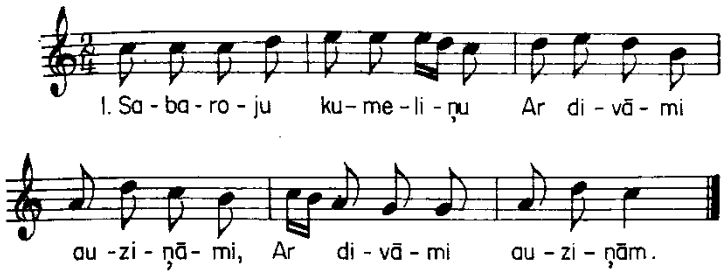

2. Nevarēju noturēti
Ar divāmi pavadāmi.
3. Šķelmīts manis kumeliņis,
Manas lietas izkaisīja:
4. Rīgā pīpi, Cēsīs grožus,
Valmierāi pātadziņu.

8. piemērs

Par zirgu nakts ganībām – pieguļu ir daudz dziesmu, gan skumjas un grūtsirdīgas, gan līksmas, kurās puiši dižojas ar savu kumeļu, savu skanīgo balsi u. tml. Daudz pieguļnieku dziesmu pieder pie tā sauktajām garajām daudzpantu dziesmām. Tās parasti ir ar sadzīves tematiku, un dažkārt tās dzied puiši un meitas dialogā.

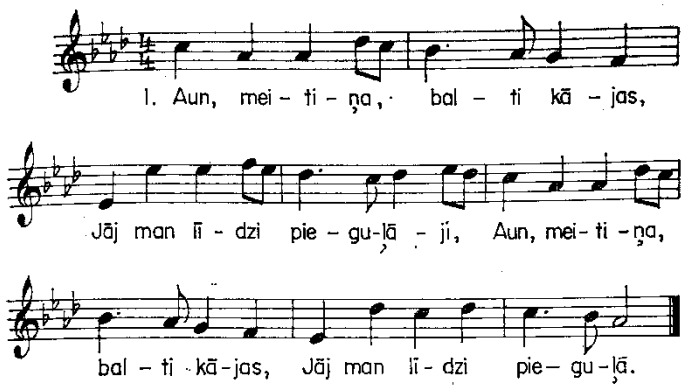

2. Ko darīšu pieguļāi
Bez bēraju kumeliņu?
3. Es tev došu dulunbēru
Par pieguļas jājumiņu.
4. Ko tas manim labu dara,
Dulunbēris kumeliņis?
5. Apēd manas tīras auzas,
Rausta stangu iemauktiņus,
6. Rausta stangu iemauktiņus,
Daudzrakstītas kamaniņas,
7. Daudzrakstītas kamaniņas,
Mētā manu līgaviņu,
8. Mētā manu līgaviņu
No kalniņa lejiņāi,
9. No kalniņa lejiņāi,
Svešu ļaužu pulciņāi.

9. piemērs

Pļavas un siena pļaujas dziesmas visvairāk pierakstītas Latgalē. Tajās apdzied dabas krāšņumu, siena pļaušanu, kaltēšanu un kaudzē mešanu. Teksti liecina, ka tās ir galvenokārt sieviešu dziesmas. Ir arī rudzu druvas un rudzu pļaujas dziesmas. Linu druvas dziesmas visvairāk pierakstītas Latgalē.

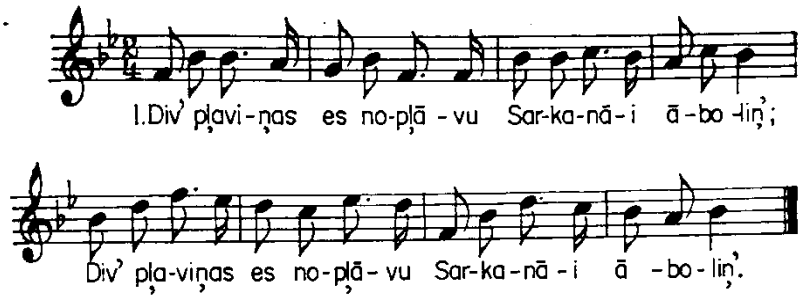

2. Dod, dieviņi, siltu sauli,
   Labu vēju kaltējot.
3. Pati māku sienu pļauti,
   Pat' izkapti asināt.
4. Tik vien lūdzu tautu dēlu,
   Lai sameta kaudzītē.
5. Es uzdevu baltu kreklu
   Savam siena pļāvējam,
6. Lai tas līdzi līgojāsi
   Ar baltoi āboliņ'.

10. piemērs

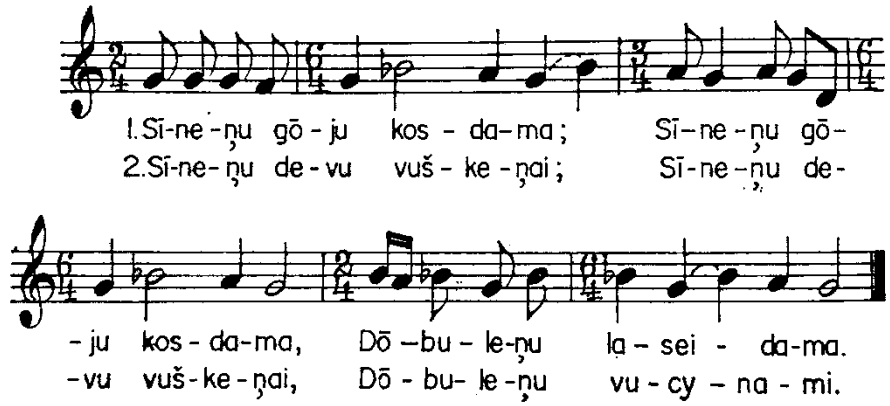

11. piemērs

Talku dziesmas. Kad vienas saimniecības ļaudis ar saviem spēkiem nevarēja steidzamos darbus paveikt, tad talkā nāca kaimiņi. Talkām bija ne tikai praktiska, bet arī cilvēku socializēšanās nozīme. Biežākās bija Jurģu, mēslu vākšanas, labības pļaujas, kulšanas un linu plūkšanas talkas. Dziesmas ir par *lielām* un *mazām* talkām, kas vienmēr saistītas ar lielāku vai mazāku mielastu, par druvu aizbildni Jumi, par talkas māmiņu u. c. Talkas dienas noslēgumā saimnieki klāja cienasta galdu un visi ar dziesmām un dejām nosvinēja. Pie galda bieži dziedāja apdziedāšanās dziesmas.

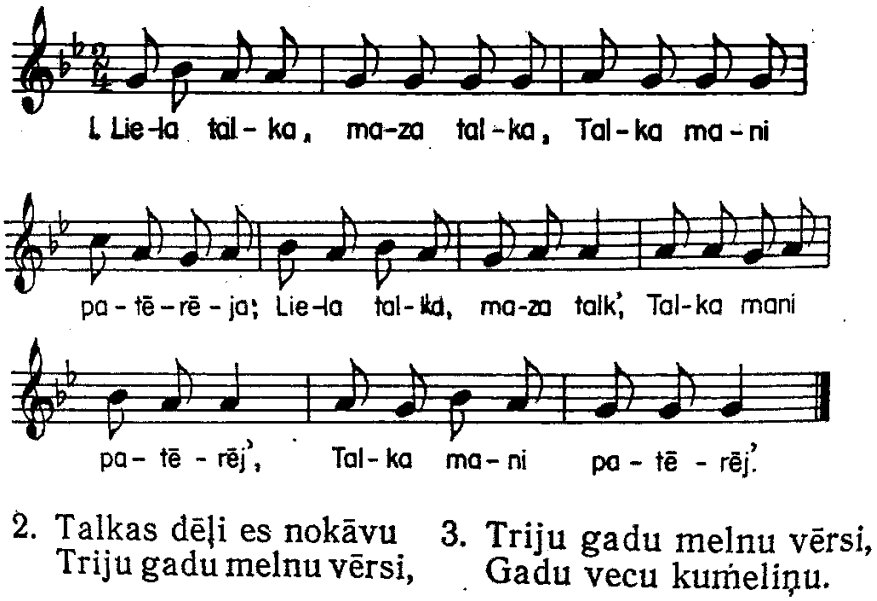

12. piemērs

Dziesmas par jūru, zvejnieku dziesmas. Šajās dziesmās atainots gan jūras skaistums, gan zvejnieku darba dzīve. Pie šī cikla pieskaitāmas dziesmas par ezeriem un upēm, kā arī laivinieku dziesmas.

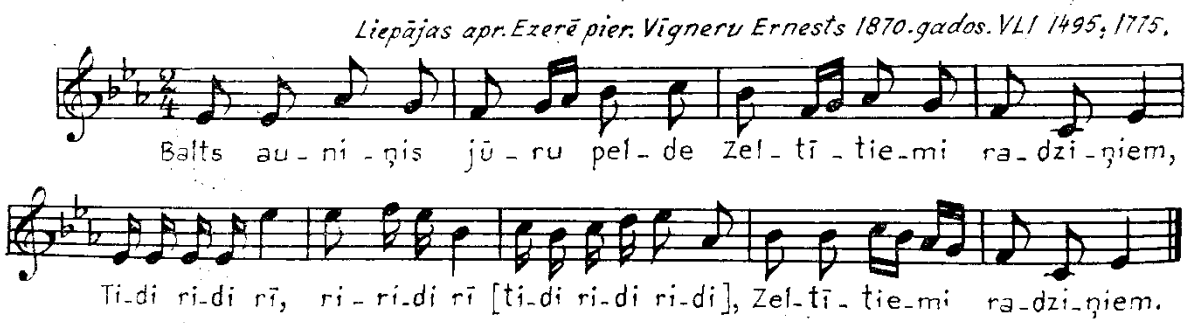

13. piemērs

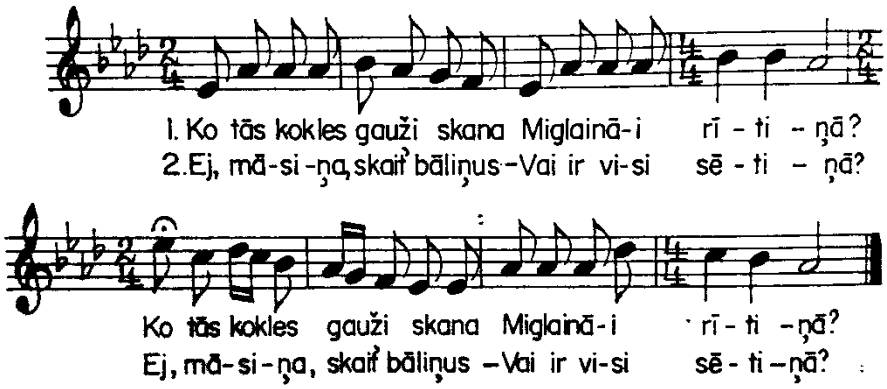

14. piemērs

Kūlēju dziesmas saistītas ar labības kulšanu rijas piedarbā ar spriguļiem. Kulšana sākās pēc lauku nokopšanas un dažkārt turpinājās līdz pat Jaungadam. Kulšana noritēja kopīgā darba ritmā un bieži vien dziesmu pavadībā. Kūlēju dziesmas ataino šo darbu kā paša, tā kunga rijā. Dziesmās reizēm savijas kulšanas un malšanas tēmas.

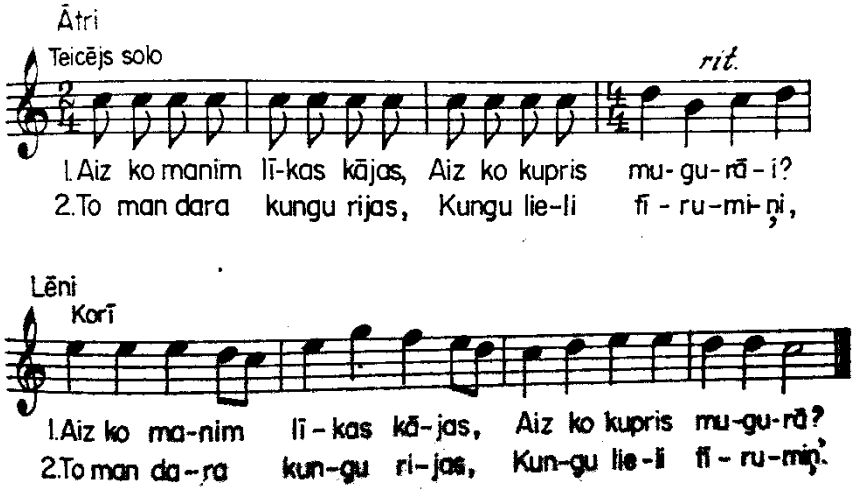

15. piemērs

Malēju dziesmas radušās laikā, kad lauku sētās labību mala ar rokas dzirnām. Malt gāja rīta agrumā un turpināja visu dienu. Šo grūto, vienmuļo un nogurdinošo darbu vieglināja ar dziesmām. Malēju dziesmu vairākums pieder pie teicamo dziesmu tipa. To vienmuļo ritējumu dažkārt pārtrauc gari vilktas skaņas. Pēdējā skaņa nereti ir aprauta.

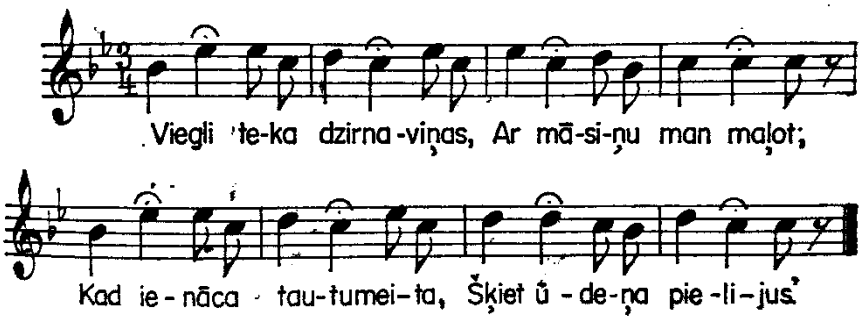

16. piemērs

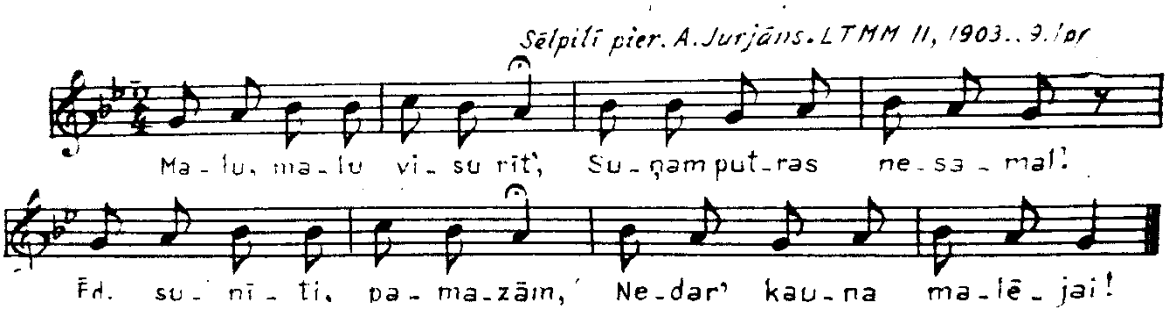

17. piemērs

Vakarēšanas dziesmas dziedāja sievietes rudens un ziemas vakaros vērpjot, aužot, šujot, adot. Visvairāk dziesmu ir par vērpšanu, mazāk par pārējiem darbiem. Dažu dziesmu dzejas tēli ir tuvi bērnu pasaulei, tādēļ tās var uzskatīt arī par šūpļa vai bērnu dziesmām. Iespējams, sievietes tās dziedājušas, lai iemidzinātu bērnus. Daudzas vērpēju dziesmas pieder pie teicamajām dziesmām. Dažkārt vakarēšanas dziesmām ir jautrs un humoristisks skanējums.

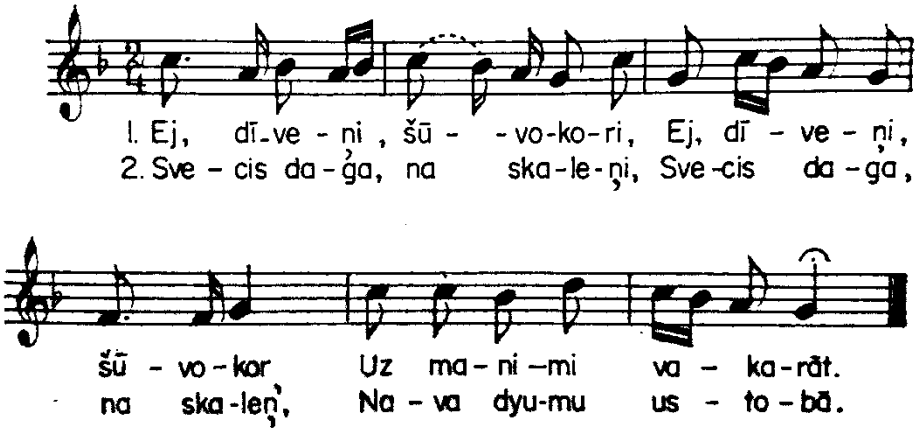

18. piemērs

Gadskārtu ieražu dziesmas

Ar zemkopja darbu un gadalaiku ritējumu saistītas gadskārtu ieražu dziesmas. Gadalaiku maiņu atzīmēja ar svētkiem, kuri saistīti ar dažādām izdarībām un attiecīgo dziesmu dziedāšanu. Visievērojamākie bija ziemas un vasaras saulgriežu svētki.

Ziemas saulgriežu svinību izdarības un dziesmas. Ziemas saulgriežus – tautasdziesmās tos sauc par ziemassvētkiem – svinēja dienās, kad pēc gada visgarākās nakts un visīsākās dienas iestājās pagrieziens uz pavasara pusi, tas ir, pēc 22. decembra. Šajos svētkos izpaužas prieks par saules atgriešanos un ar to saistīto jauno dzīvības procesu sākšanos dabā. Svētku izdarības bija bluķa vilkšana, ķekatās iešana, laimes liešana, laimes vēlēšana.

Viena no latviešu Ziemassvētku jeb ziemas saulgriežu zināmākajām tradīcijām, kas saglabājusies līdz mūsdienām, ir masku gājiens jeb iešana ķekatās, budēļos, bubuļniekos, kaļados, bukos, danču bērnos vai čigānos. Gājiena dalībnieki tērpās kazas, lāča, vilka, dzērves un citu dzīvnieku maskās. Populāras bija siena kaudzes, slotas, nāves, velna, garās sievas, mazā vīriņa un čigānu maskas. Dažkārt sievietes pārģērbās par vīriešiem un otrādi.

Ķekatnieki, ieradušies noskatītajā lustēšanās vietā, parasti joko, dzied, aicina mājiniekus iesaistīties dančos un rotaļās, prasa cienastu, atdarina tēlus un dzīvniekus, kuru maskās ir tērpušies (kaza badās, zirgs sper, čigāniete zīlē, siets kaisa miltus), ķircina, tirgojas, kūpina kadiķus, pamāca, uzdod mīklas, spēlē mūzikas instrumentus vai grabina pašu gatavotos skaņas rīkus, pastāsta par savām maskām un aicina piebiedroties ķekatniekiem, lai dotos maskoties tālāk uz citu māju. Visas izdarības ir nerātnas un asprātīgas, taču labsirdīgas.

Ķekatu dziesmas pieder pie tām dziesmām latviešu folklorā, kurās visvairāk saglabājies pirmatnējais mākslu sinkrētisms – vārdu, dejas un mūzikas nešķirama vienība. Dziesmu izpildījums saistīts ar dejošanu, lēkāšanu, klaigām, instrumentu spēli. Dziesmās novēl auglību, labu ražu, arī apsmej slinkumu, dažādus trūkumus, saimnieku un saimnieču skopumu.

Ķekatu dziesmām dažādos novados ir savas īpatnības un atšķirīgi nosaukumi. Vidzemē un Latgalē tās sauc par kaladām, kaļedām, koļadām, un tām ir dažādi piedziedājumi – *kaladu, kalado, kolando, totari, tondaro, duido, olilo* u. c. Dziesmas parasti ir ātras, spriegā ritmiskā kustībā. Pēc melodijas tipa tās ir teicamās dziesmas, sillabiskas, bez locījumiem.

Kurzemē tās sauc par budēļu dziesmām. Tajās mēdz iedziedāt biedējošus izsaucienus, un dažkārt tās noslēdz ar *bū!, ū!, urr!, brr!* un tamlīdzīgi.

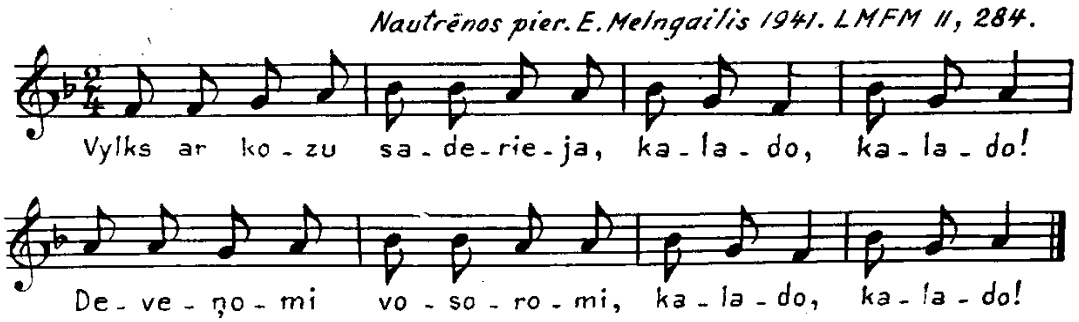

19. piemērs

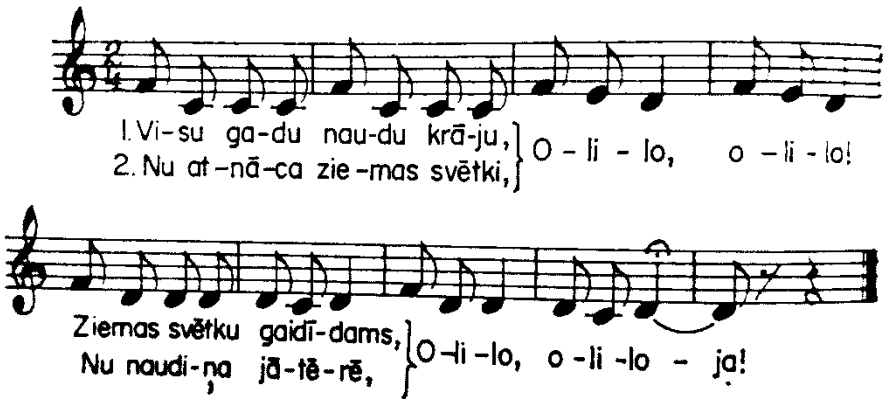

20. piemērs

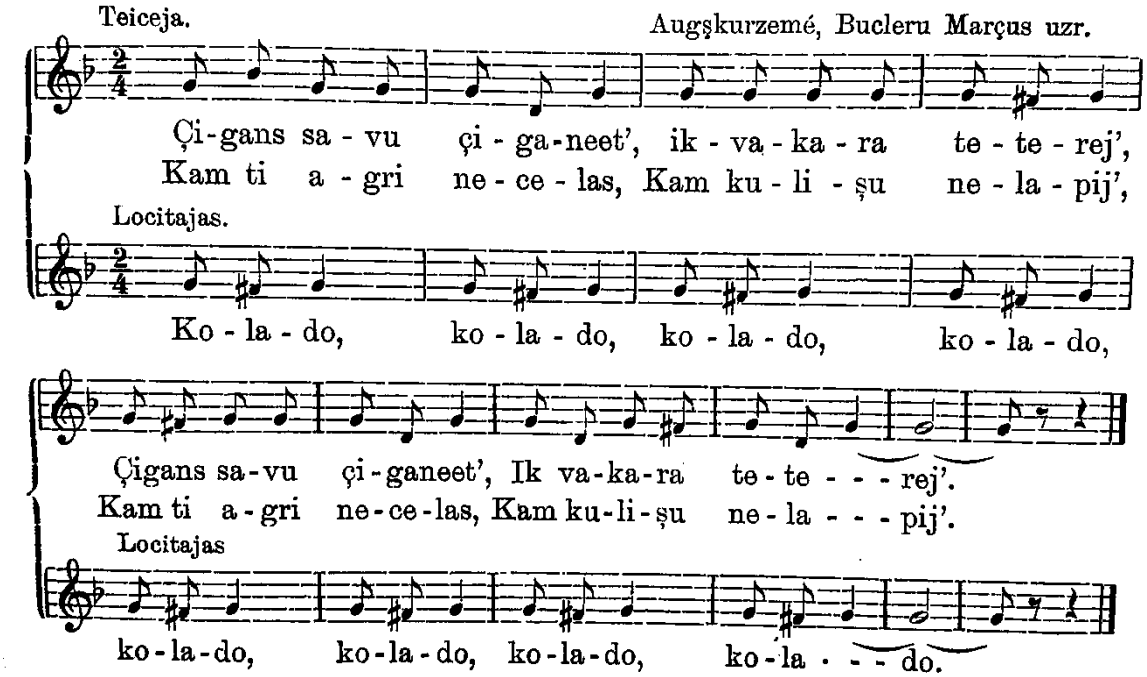

21. piemērs

Kurzemē pierakstītas savdabīgas *čigānu* dziesmas ar refrēniem, kuru vārdi atdarina čigānu valodu, un kas reizēm aizņem visu dziesmas otro pusi. Melodijas ir dejiskas, rotaļīgas, divdaļīgā metrā, nereti ar sinkopētu ritmu. Melodijas plūdumu dažkārt lauž trīsdaļīga metra iestarpinājumi, kas kopā ar *čigānisko* refrēnu piešķir dziesmai nedaudz eksotisku nokrāsu. Šī tipa dziesmas, domājams, pieder pie jaunākas cilmes dziesmām.

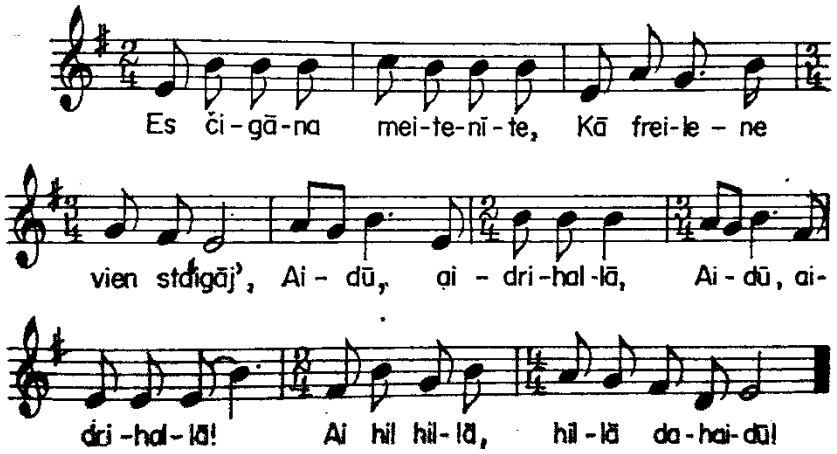

22. piemērs

Rotāšana un rotāšanas dziesmas. Komponists un folkloras pētnieks Jurjānu Andrejs 19. gadsimta beigās Sēlijā pierakstīja īpatnēju un krāšņu daudzbalsības veidu – rotāšanu (pēc piedziedājuma *rotā*), kam ir raksturīgs burdons un sekundu intervāli balsu saskaņā. Jurjāns raksturoja rotāšanu kā *skaistākās dziesmas, kas latviešiem jebkad bijušas.*

Rotāšanas dziesmas dziedāja agrā pavasarī, tiklīdz nokusa sniegs, un turpināja līdz pat Jāņiem. Dziedāja vēlu vakaros, kalniņā, vairākbalsīgi ar saucēju un vilcējām. Rotāja par pavasara dabu, ziediem, zaļumu, par dziedāšanu, ar rotāšanu meitas kairināja puišus.

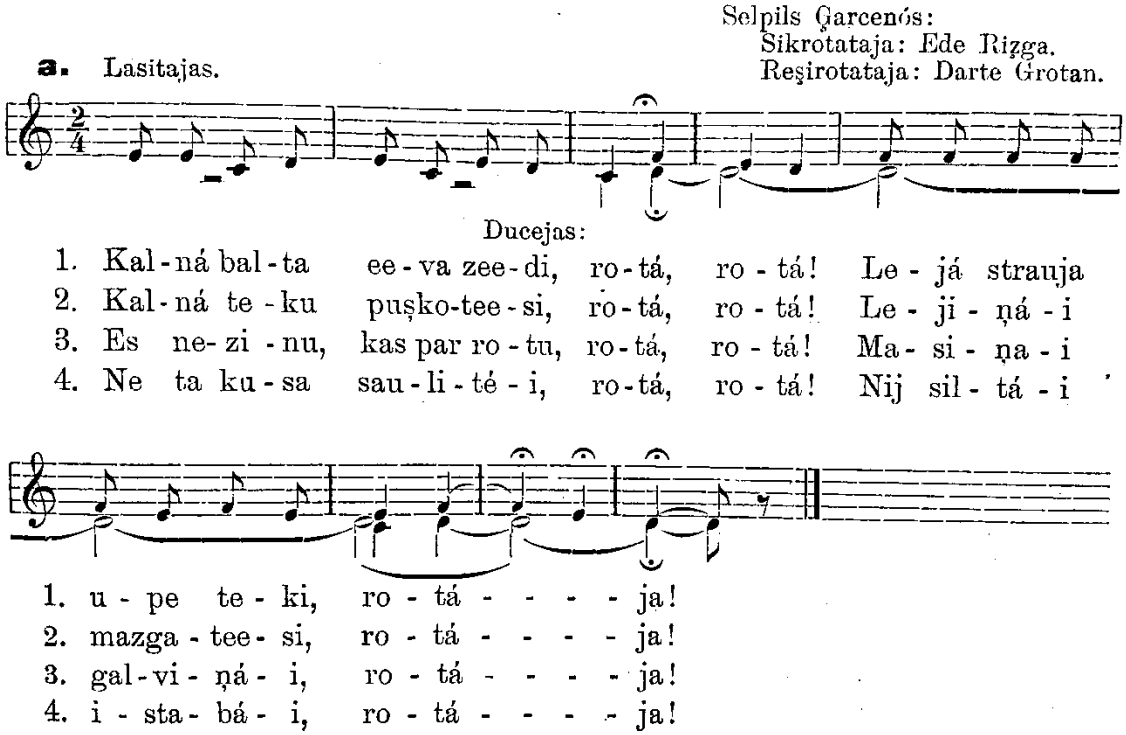

23. piemērs

Liepājas novadā – Nīcā un Bārtā sastopamas pēc satura un rakstura līdzīgas dziesmas – gavilēšanas dziesmas jeb garie saucieni. Tām bieži ir mainīgs metrs un īpatnēji pamazinātās kvartas lēcieni melodijā.

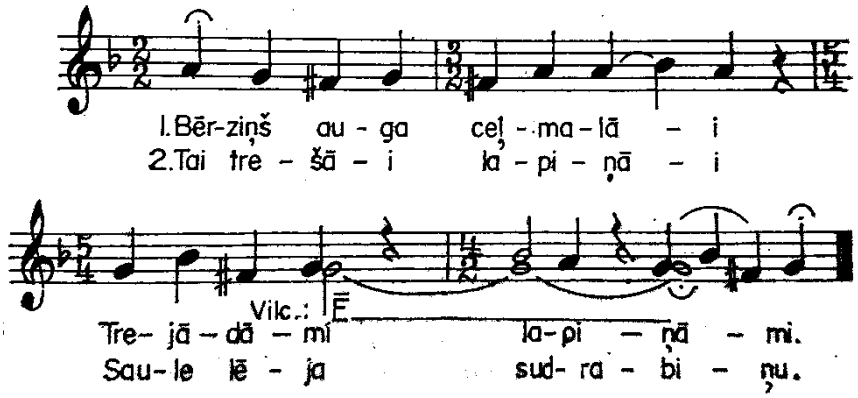

24. piemērs

Līgotnes. Par līgotnēm, līgo dziesmām jeb Jāņu dziesmām sauc latviešu tautasdziesmas ar piegavilējumu *līgo*, arī *leigū, līgoja, līgoje,* u. c. Latgales austrumdaļā līgotņu piegavilējums ir *rotā* vai *rūto*.

> Pirmais nozīmīgais līgotņu pētījums ir 1894. gadā izdotā Jurjānu Andreja *Latvju tautas mūzikas materiālu* pirmā daļa *Līgotnes, Jāņa jeb Līgo melodijas.* Tas ir pirmais zinātniskais latviešu tautas dziesmu melodiju publicējums, pēc nozīmes līdzīgs K. Barona *Latvju dainām*, kuru pirmais sējums arī iznāca 1894. gadā. Šajā krājumā Jurjāns ievietojis 187 līgotņu melodiju variantus, ko viņš ietvēris 74 pamatmelodiju grupās un kas atspoguļo apmēram 3/4 Vidzemē, pārējās tolaik Kurzemē savāktās līgotņu melodijas. Savā pētījumā Jurjāns plaši iztirzā līgotņu melodiju īpatnības, to vēsturiskās cilmes, skaņkārtisko pamatu, melodiju rakstura, harmonizējumu principu jautājumus.

Līgošana sākās nedēļu pirms Jāņu dienas un turpinājās līdz Pēterdienai, bet visspilgtāk tā izpaudās vasaras saulgriežos – naktī no 23. uz 24. jūniju, kad tiek pavadīta visīsākā nakts un sagaidīta visgarākā diena. Šajā naktī līgošanu pavada dažādas izdarības – greznošanās ar ziedu un ozollapu vainagiem, jāņuguns dedzināšana, alus dzeršana, siera ēšana, papardes zieda meklēšana u. c.

Kaut gan līgotņu melodiju tekstu skandējuma metroritmika ir vienāda, tipoloģiski tās ir visai daudzveidīgas, attīstās no visprimitīvākajām deklamatoriskajām dziesmām līdz viskrāšņāko lirisko dziesmu skaistumam. Līgotņu melodijām raksturīga ir milzīga variantu bagātība. Šādi variējumi izpaužas gan melodiju intonācijās, gan formā, dažādos melodiju posmu atkārtojumos, gan refrēna *līgo* ilgumos.

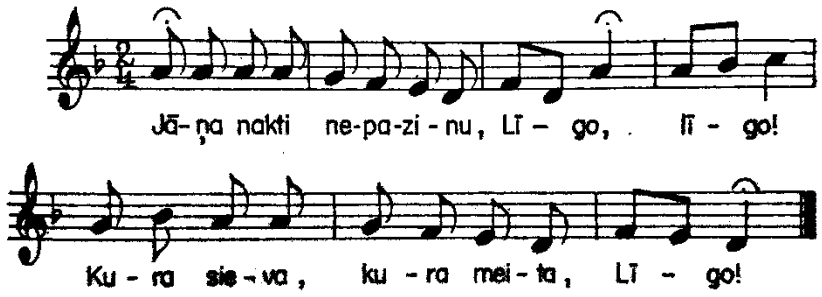

25. piemērs

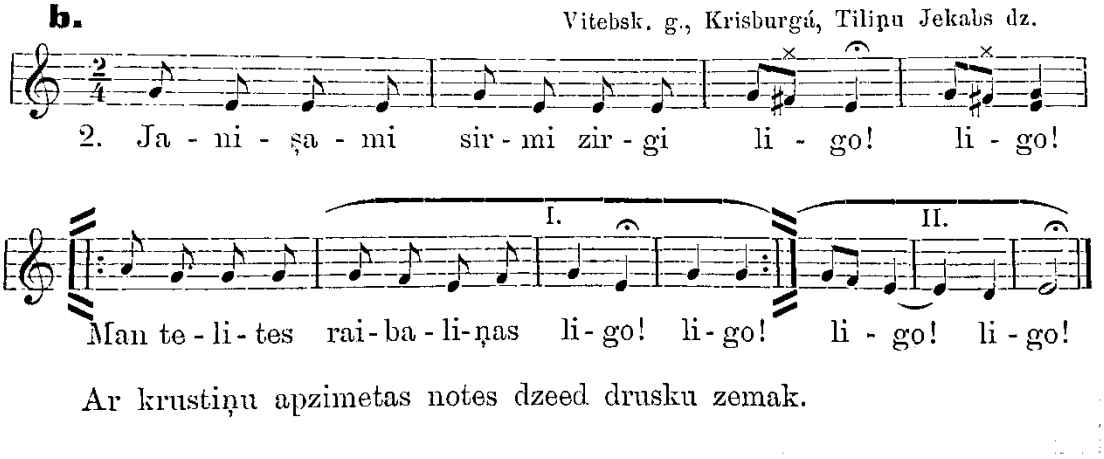

26. piemērs

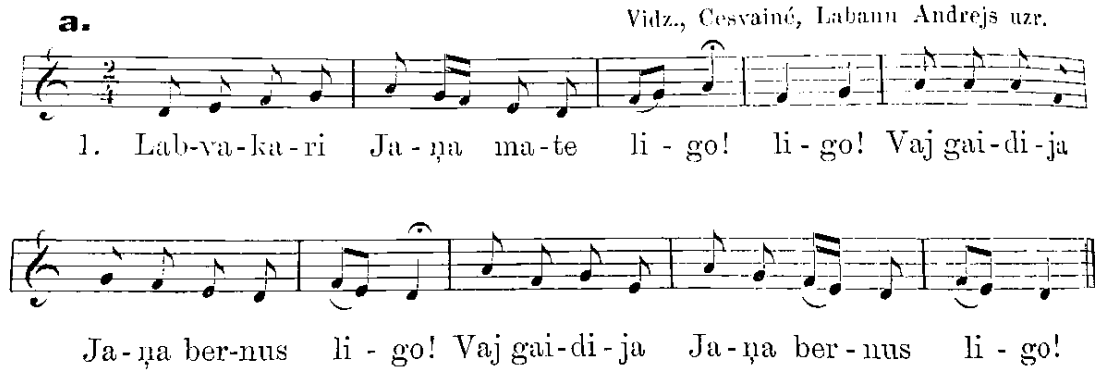

27. piemērs

Kurz., Alşvangas Gudeneekos, Suitiņi dz.

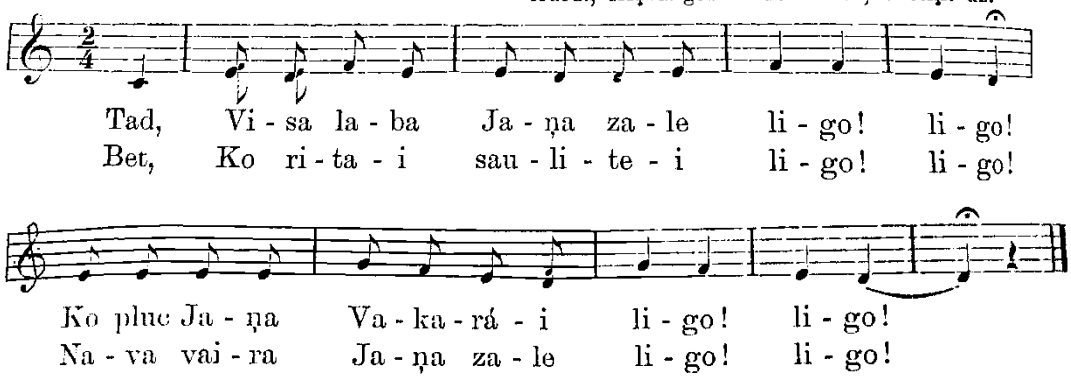

Suitiņi gandriz katru dzeesmu medz uzsakt dzeedat zemak peeleekot kadu leeku vardiņu „tad," „nu," „un" u. t. t. it ka preekš elpa eeņemšanas, ká tas tika peezimets jau agrak. Ka šadi toņi pašá meldijas organizacijá neņem dalibas, bet vairak uzskatami ká peemetinajumi, kas rodas eesakot balsi uzsverot, un beidzot balsi nolaišot, to jo gaiši leecina augšejá meldija, viņa pamatota veenigi uz frigeešu tetrachorda, tikai eesakot peelikts veens tonis uz zemi. Šadus peemetinatus toņus leetoja ari senee Greeķi savá tetrachordu sistemá (proslambanomenos), tadus ari P. P. Sokalskis apradijis Slavu muziká, un tadi ari leetoti latvju tautas meldijás.

28. piemērs

Ģimenes ieražu dziesmas

Tās ir dziesmas, kas saistītas ar cilvēka dzīves nozīmīgākajiem posmiem – dzimšanu, kristībām, precībām, kāzām un nāvi. Šīs tradīcijas pavada noteikti rituāli un svinības – godi jeb godības. Viena no svarīgākajām godību norišu sastāvdaļām ir dziedāšana, kurā parasti iesaistās visi vai gandrīz visi godību dalībnieki.

Svarīgākais dziedājums visos godos ir **godu balss** (balss – vīriešu dzimtē). Tā ir melodija, kuru zina visi svinību dalībnieki un ar kuru tiek izdziedātas visas ceremoniālās dziesmas. Katrā novadā ir savs viens vai vairāki godu balsi. Parasti balsi pieder teicamo dziesmu tipam. Godu balsu sāk teicēja, izdziedot pusi četrrindes, tad pievienojas pārējie – locītāji, atkārtodami teicējas tekstu, nereti atkārtojot otro rindiņu divreiz. Šāda godu balss forma – 10 taktu periods Latvijā ir visizplatītākā.

Godu balss no Jēkabpils Vārnavas

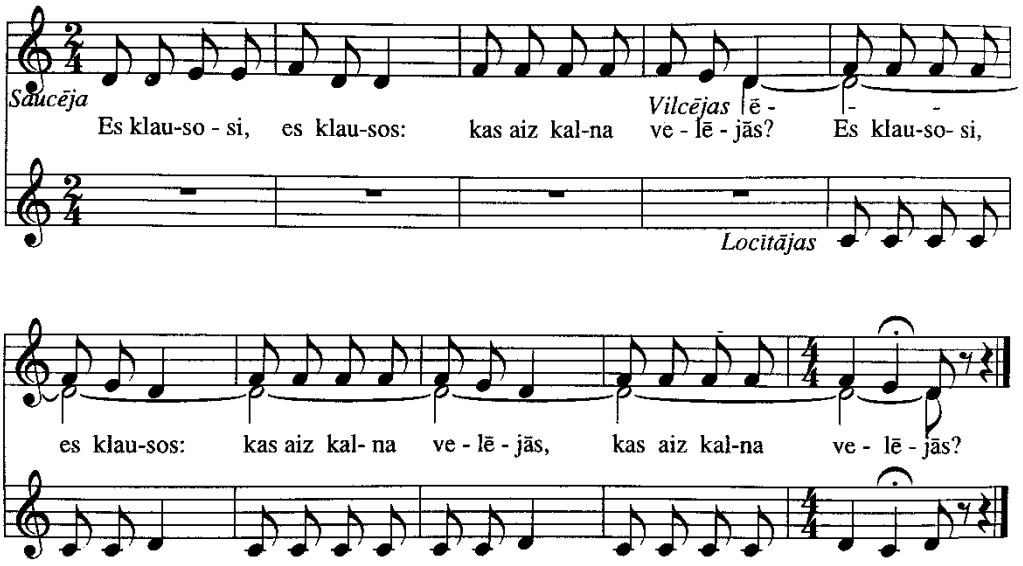

29. piemērs

Godu balsu lieto dažādos svinību gadījumos, parasti ar to sagaida svinību viesus, aicina tos namā un pie galda, dzied laimes vēlējumus, izsaka pateicības. Goda balsi tiek lietoti apdziedoties vai apdziedot. Apdziedāšanās ir divu pušu ceremoniāla sacensība. Apdziedāties var puiši un meitas, vedēji un panāksnieki, māju ļaudis un viesi. Latgalē nav apdziedāšanās, bet ir apdziedāšana, kad īpašas dziedātājas tiek lūgtas apdziedāt svinību dalībniekus. Apdziedāšanās sevišķi raksturīga kāzās, taču bez tās neiztiek arī citās godībās, talkās, Ziemassvētkos, Lielajā dienā, Jāņos.

Kristību dziesmas, pādes dīdīšana

Kristībās jeb krustabās bez godu balsa ir arī savas īpašas dziesmas. No ģimenes ieražu dziesmām visvairāk senu ticējumu un maģisku izdarību saglabājies tieši kristību dziesmās. Šo simbolisko izdarību pamatā ir vēlējumi nodrošināt bērnam laimīgu dzīvi. Nosaukums *krustabas* atvasināts no vārda krusts, jo tam ir liela nozīme vārda došanas rituālā — zvērot pret krustu, kūmas solās sargāt bērnu. Latviešiem krusts bija pazīstams kā svētības, aizsardzības un patvēruma zīme. Senāk krustabas rīkotas devītajā dienā pēc bērna piedzimšanas.

Kristību dziesmās ietvertas galvenās norises: radības, kūmu (krustvecāku) aicināšana un sanākšana, kūmu atgriešanās ar nokristīto bērnu, pādes (jaundzimušā) vārda teikšana, kūmu mielasts, pādes dīdīšana, apdāvināšana un šūpļa kāršana.

Rituāls ir tik izsmalcināts, ka nolēmu citēt folkloras kopas *Grodi* vadītāja Andra Kapusta skaidrojumu:

> Krustabas ir pirmie lielākie un nozīmīgākie godi bērna dzīvē. Ar krustabām bērns kļūst par pilntiesīgu dzimtas locekli, iegūst vārdu, un mītiskā nozīmē bērnam tiek aizvērti vārti uz nezināmo, tālo pasauli, no kuras viņš ir ieradies. Krustabās parasti piedalās tikai paši tuvākie radi – vecāki, krustvecāki, vecvecāki, kā arī vecāku brāļi un māsas. Krustabas sākas ar kūmu un dižo kūmu ierašanos. Pēc īsas sasveicināšanās seko ātrs, pat steidzīgs mielasts ar baltiem ēdieniem – pienu, krējumu, biezpienu, sieru, pīrāgiem. Šī maltīte notiek, visiem stāvot kājās cieši ap galdu. Drīz vien mazo krustbērnu jeb pādi sāk ģērbt, un, kad tas paveikts, visi, izņemot vecākus, dodas ceļā. Vecāki pašā krustabu rituālā nepiedalās. Tam ir simboliska nozīme – lai bērns savā turpmākajā dzīvē būtu patstāvīgs, ar savu individualitāti. Krustabu rituāls notiek brīvā dabā, un vislabāk, ja vieta nav iepriekš izraudzīta un sagatavota. Krustvecāki, braucot ar krustbērnu, šo vietu izvēlas pa ceļam. Parasti pie kāda cienījama koka – ozola, liepas. Krustabās notiek bērna turpmākās dzīves programmēšana, un šajā brīdī klāt ir dažādi spēki. Lai skauģis nenoskaustu un pirmais nepaķertu bērna dvēseli, iepriekš nekas netiek norunāts vai norādīts. Izraudzīto krustabu vietu visi sanākušie attīra un sakārto gan fiziskā, gan garīgā nozīmē, un tad var notikt rituāls, kura laikā bērniņam tiek piešķirts vārds un viņš tiek pasludināts par dzimtas locekli. Pēc rituāla visi dalībnieki atgriežas mājās, kur viņus sagaida vecāki.
>
> Viena no krustabu iespaidīgākajām tradīcijām, kura, pateicoties teicēju liecībām, saglabājusies līdz mūsdienām, ir pādes dīdīšana. Visi krustabu viesi teciņus virzās pa apli, dziedot ritmisku tautasdziesmu. Katrs dalībnieks pēc kārtas ņem rokās krustbērnu un kādu brīdi dejo ar to apļa vidū, tad nodod nākamajam. Kad visi ir šādi ar bērnu izdejojuši, viņu nodod atpakaļ mātei. Šī rituāla laikā dziedamajos dainu tekstos tiek ietverti dažādi vēlējumi bērnam, kurus gaida piepildāmies. Uzskata, ka rituāla laikā mazajam tiek nodotas arī tās rakstura īpašības, kas piemīt klātesošajiem.
>
> Vēl viens svarīgs krustabu notikums ir saistīts ar šūpuli, kas simboliski apzīmē bērna turpmāko dzīves telpu, mājvietu un pat fizisko ķermeni. Vispirms šūpuli izpušķo ar dzīpariem, prievītēm, ziediņiem, zaļumiem. Zem matracīša paliek maizes gabaliņu, naudiņu, dziesmu lapiņu, arī ķiploku. Pēc tam šūpulī uz īsu brīdi ieliek akmeni un nodzied pretskauģu dziesmu, tad akmeni izņem un aizsviež aiz sētas. Visi krustabu dalībnieki nostājas cieši aplī (lai skauģis netiek iekšā)

un, dziedot dziesmas, gulda bērnu šūpulī. Pēc tam viesi dod dāvanas, kas iespēju robežās tiek ievietotas šūpulī.

Pādes dīdīšanas dziesma no Bārtas

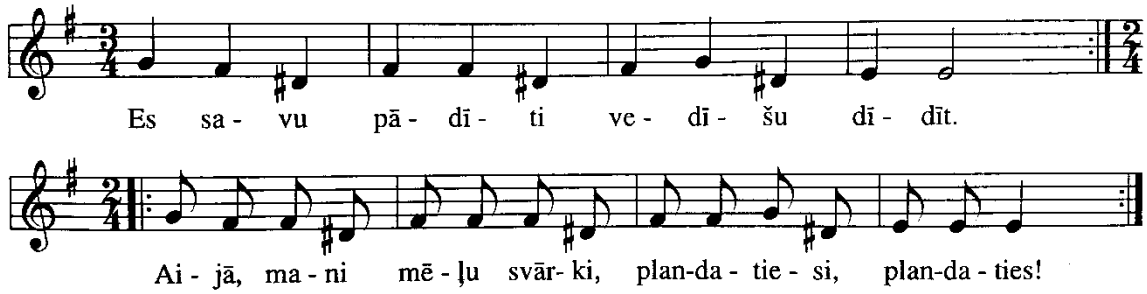

30. piemērs

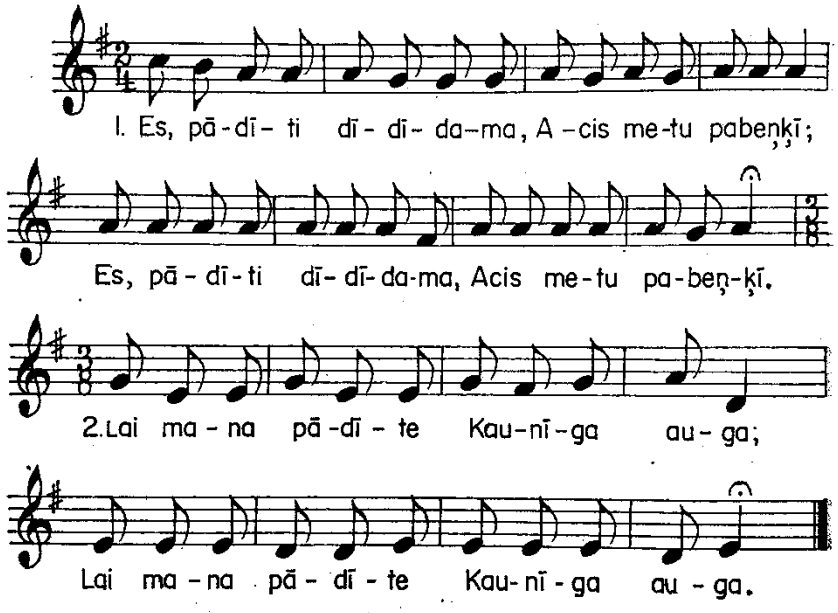

31. piemērs

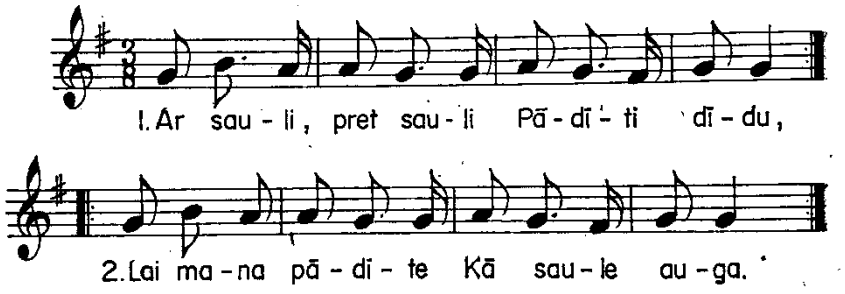

32. piemērs

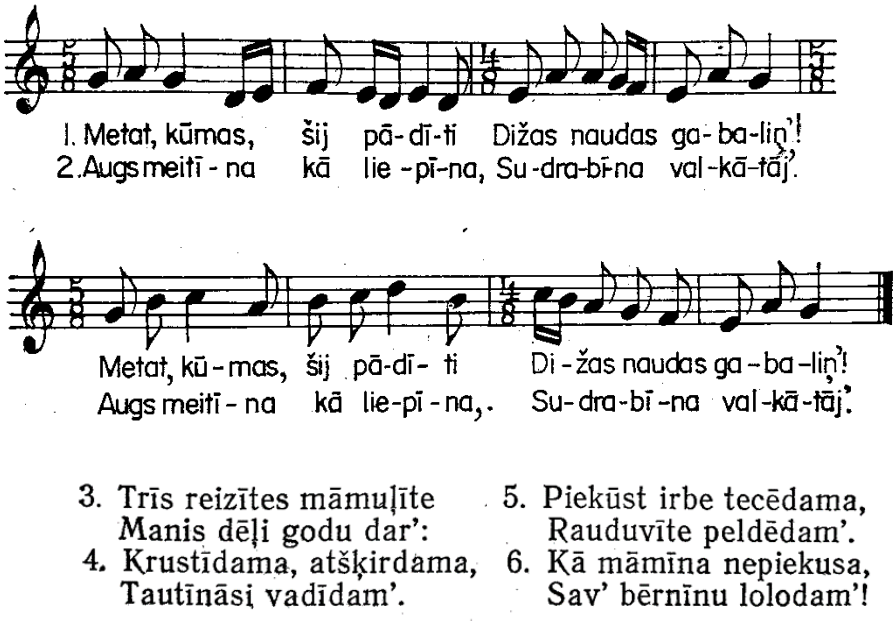

33. piemērs

Precību ieražas un dziesmas

Precību ieražās dziedāšanai ir maza loma, toties ir ļoti daudz dziesmu par precībām – par līgavas lūkošanu, bildināšanu, raudzīšanu, derībām. Senākās precību norises bija saistītas ar līgavu laupīšanu un zagšanu, pirkšanu, un precību norunu ar iepriekš izraudzītas līgavas vecākiem. Līgavas laupītas sirojot:

Ekur stalti kara vīri
Mani balti bāleliņi:
Izsiruši tautu zemi,
Pārved tautu zeltenītes.

Līgavas zagšanā piedalījās ne vien līgavaiņi, bet arī dzimtas veiklākie jaunekļi un vīri, kurus tautasdziesmās dēvē par vedējiem. Līgavas zagļiem vajadzēja būt viltīgiem, drosmīgiem, izturīgiem, ar veiklu kumeļu:

Garus, garus grožus viju,
Slaiku jūdzu kumeliņu,
Lai ceļā nepanāktu
Tautu meitas bāleliņi.

Katru jaunavu sargāja viņas dzimtas vīrieši, kuri dzinušies meitenei pakaļ, lai atgūtu viņu vai pieprasītu samaksu. Līgavas zagļu ķērājus tautasdziesmās dēvē par panāksniekiem.

Vēlākā feodālisma laikmetā līgavu laupīšanas un zagšanas ieražas atmirst un to vietā nāk jauna – līgavu nolūkošanas un bildināšanas tradīcija. Agrākais līgavas iegūšanas veids līdz ar to pāraug plaši

izvērstā vedēju un panāksnieku rituālā ar apdziedāšanos, apdziedāšanu un citām izdarībām. Šī laika precību dziesmas stāsta, ka līgava nereti nolūkota savā novadā:

Es nejāju garu ceļu
Neskaustītu kumeliņu;
Es neņēmu no tālienes
Nezināmas līgaviņas.

Ļoti izplatīts bija paradums vilcināties ar jāvārda došanu.

Saturies māmuliņa,
Pie gudrā padomiņa:
Nedod mani tautiņām
Pirmās reizes runājamu.

Ja precinieks bija pieņemamas, tad noslēdza derības, pēc kurām ar triju līdz četru nedēļu starplaiku sekoja kāzas. Līgava šo laiku pavadīja rosīgā darbā, lai pabeigtu pūra pielocīšanu. Šajā laikā viņa arī nododas pārdomām par dzīvi vecāku sētā, kā arī ar minējumiem par dzīvi tautās.

Precību dziesmas visbiežāk ir garās dziesmas, ar daudziem pantiem un sižetisku risinājumu. Dziesmas dzied gan puisis, gan meita. Daudzas dziesmas ir puiša un meitas dialoga formā, vai arī meitas un mātes, mātes un puiša precinieka sarunas veidā. Bieži dziesmas ir humoristiskas, pauž meitas vai mātes satraukumu, dažkārt izsmej laisku vai nevīžīgu meitu. Daudzas dziesmas ir siltu un sirsnīgu jūtu paudējas.

Lielākā daļa precību dziesmu ir liriski dziedamās dziesmas ar plaši attīstītu melodiku, tonāli un metroritmiski daudzveidīgas.

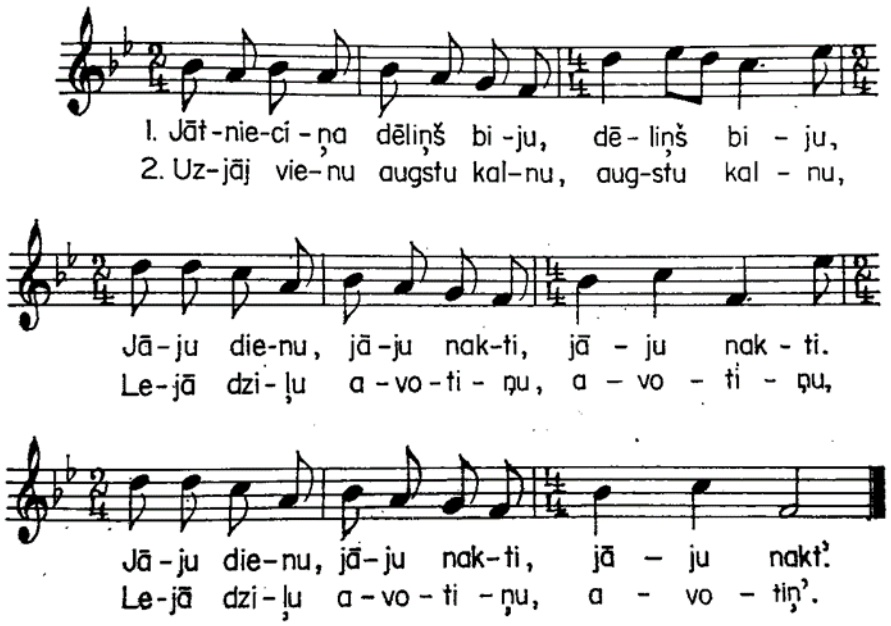

3. Pie tā dziļa avotiņa
Zeltenīte mazgājāsi.
4. Labdien, ciema zeltenīte,
Padzird' manu kumeliņu.
5. Saki, ciema zeltenīte,
Vai es tavam prātam tiku?
6. Ja es tavam prātam tiku,
Sniedz rociņu, saderami!
7. Tu bagātis tēva dēlis,
Es nabaga bārenīte.
8. Es neraugu mantu tavu,
Es raug' tavu tikumiņu.

9. Es raug' tavu tikumiņu,
Tavu gudru padomiņu.

34. piemērs

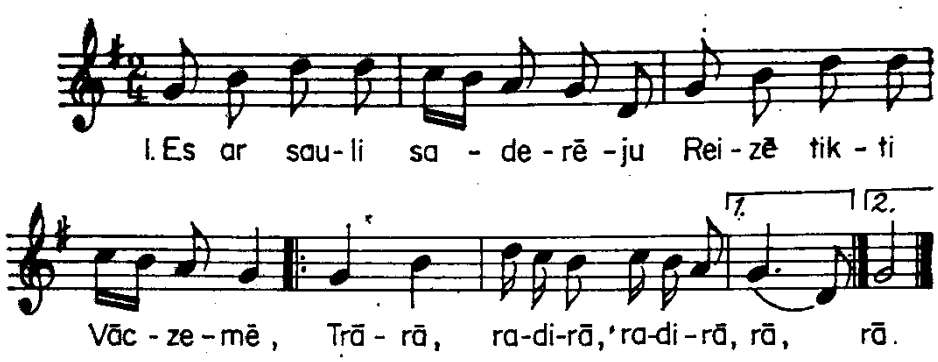

2. Nav saulīte brokastāi,
Es jau biju jūrmalā.
3. Nav saulīte pusdienāi,
Es jau jūras līkumā.
4. Nav saulīte vakarāi,
Es jau biju Vāczemē.
5. Es atradu saules meitu
Liepas galdu mazgājam,
6. Liepas galdu mazgājami,
Ar basām kājiņām.
7. Labu dienu, smukmeitiņa,
Es jau tevi bildināšu.
8. Paldies teve, smuks puisīti,
Piesien savu kumeliņu,
9. Piesien savu kumeliņu
Pie manāmi rozītēm.
10. Ej iekšāi istabāi,
Dod godiņu māmiņai,
11. Dod godiņu māmiņai,
Visiem veciem ļautiņiem.
12. Es aizgāju uz klētiņu,
Apvilk' garus, brūnus svārkus,
13. Apvilk' garus, brūnus svārkus,
Līdz zemīti izrakstītus.
14. Uzlik' zīda vainadziņu,
Apsēj' zīda alzdodziņu.
15. Es iegāju istabā:
Smuks puisītis sēž aiz galda,
16. Smuks puisītis sēž aiz galda,
Slauka gaužas asariņas,
17. Slauka gaužas asariņas
Baltā zīžu nēzdogā.

18. Protu, protu, redzu, redzu:
Velts būs manis jājumiņš.

35. piemērs

Kāzu ieražas un dziesmas

Kāzas jeb vedības ir vēl vieni seni godi ar savām ieražām un dziesmām. Kāzu norise un ieražas dažādos novados atšķīrās un laika gaitā mainījās, bet pamatā un īsumā tā ir šāda: kāzu rīts, vedēju brauciens uz līgavas mājām, vedēju sagaidīšana; kāzas līgavas mājās ar pūra dalīšanu un pūra pārvešanu uz līgavaiņa mājām; pirmā maltīte līgavaiņa mājās, kam seko kāzu spēle ar panāksnieku ierašanos; īstais kāzu mielasts ar dzīru un apdziedāšanās dziesmām; dejas, rotaļas, mīklu minēšana un citas spēles. Naktī notiek līgavas mičošana un jaunā pāra guldīšana, pēc tam kāzu viesi jautri pavada laiku dziedot, mielojoties, ejot rotaļās un dejojot. Otrā rītā notiek rīkotāju un radu apdāvināšana; līgava apstaigā jaunās mājvietas sētu, saimniecību. Pēc tam atkal seko jautra sadzīve līdz atvadām. Senatnē vedības svinēja trīs dienas.

> Senatnē līgavas pūrs bija bagātīgs. Jāņa Šperliņa pierakstītajā un 1937. gadā grāmatā *Senās suitu kāzas un ķekatas* publicētajā materiālā izlasāms šāds pūra apraksts: "Līgavas pūrs sastāvēja no dvieļiem, cimdiem, jostām, baltajām villainēm, galdautiem, palagiem, zeķēm un dāvanām vīra tēvam, mātei, brāļiem un māsām. Bagātām meitām pūrā bija 100 dvieļu, 100 pāri cimdu, 24 villaines, 12 palagu, 12 linu kreklu ar izšuvumiem, 12 pāri baltu un 12 pāri krāsainu zeķu. Līgavas pūrs atradās lādē, vēlāk lādē un skapī vai pat lādē un divos skapjos. [..]
>
> Līgava no saviem vecākiem saņēma arī tā saucamo mantu, kuru uz tautieša mājām aizveda jau pēc kāzām. Tas notika bez jebkādām ceremonijām. Turīgākie Suitu novada saimnieki savai meitai esot devuši līdzi 2 zirgus, 5 govis, 5-6 aitas, 1 lielu un 5 jaunas cūkas, 1 divjūga braucamos ratus, 1 darba ratus. Dažreiz deva arī galdu, 2-3 krēslus, gultu, arklu, ecēšas un zirga aizjūgus. No labībām deva pavasarī vasarāju sēklu un dažreiz arī rudzus maizei līdz nākošajam gadam. Bez tā visa līgava sev līdzi atveda ap 12 lindraku un 15 – 20 jakas. Tie, kas bija mazāk turīgi, protams, deva mazāk. Tradicionālās kāzas senatnē nebija lēts prieks".

Vedību dziesmu klāsts ir ļoti plašs, tās aptver visas darbības, sākot ar gatavošanos godībām, beidzot ar viesu atvadām. Kāzu dziesmu lielākā daļa ir jautras, kā visas kāzu svinības. Kāzu cikls aptver dažādas liriskās dziesmas, humoristiskas apdziedāšanās dziesmas, rotaļu un deju dziesmas. Tomēr visām vedību norisēm cauri vijas apdziedāšanās dziesmas. Tās dziedāja līgavas mājās, kad līgavu veda projām, pūru vedot, arī citos izdarību posmos, bet visvairāk pie kāzu galda. Apdziedājās divas puses – vedēji un panāksnieki, visbiežāk meitas un sievas, dažkārt arī vīri. Katrai pusei bija savas teicējas, labākās dziesmu zinātājas. Lai uzturētu ritmu, saucēja enerģiski sita pret galdu trejdeksni vai citu skanošu rīku. Dziesmās bija daudz humora un asprātību, teksti nereti radās turpat uz vietas.

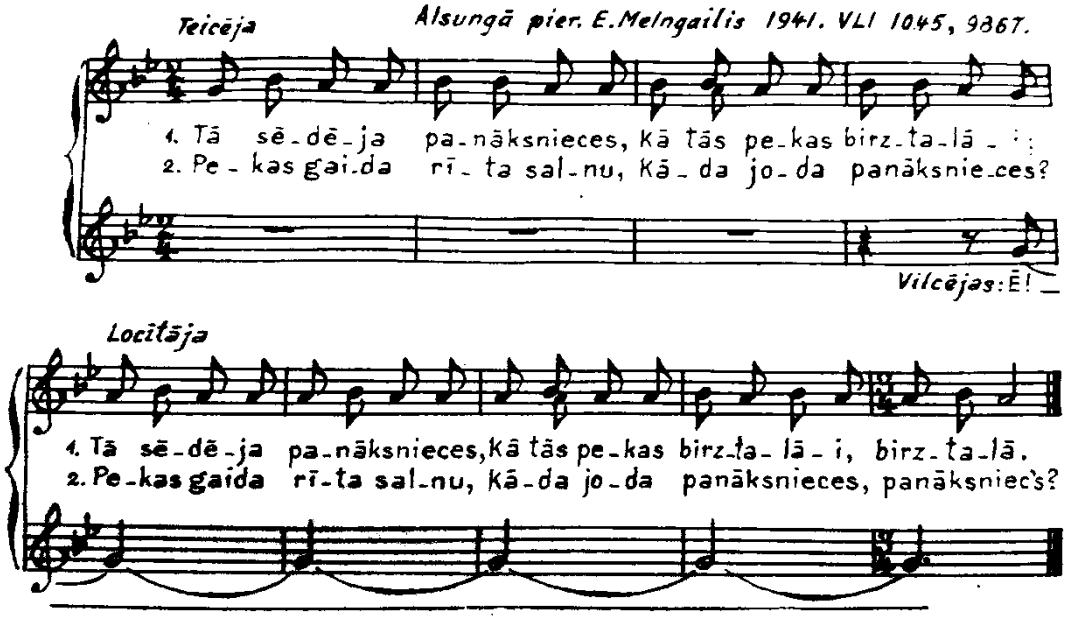

36. piemērs

Līdzās dažādām ieražu dziesmām ir arī ievērojams kāzu deju dziesmu, kas dziedātas un dejotas tieši kāzās. Kāzās aicināja muzikantus, kas spēlēja dažādus instrumentus – kokli, dūdas, stabules, vēlāk vijoles, ermoņikas. Jāņa Šperliņa aprakstā par suitu kāzām minēts, ka dejoja garo danci, kamoldanci, vadžu danci, dvieļu danci, četrpāru danci, sešpāru danci, vēlāk arī opsvalci, štocgalopu, polku, kazāku, krusta polku, akanšpici un žīdu danci.

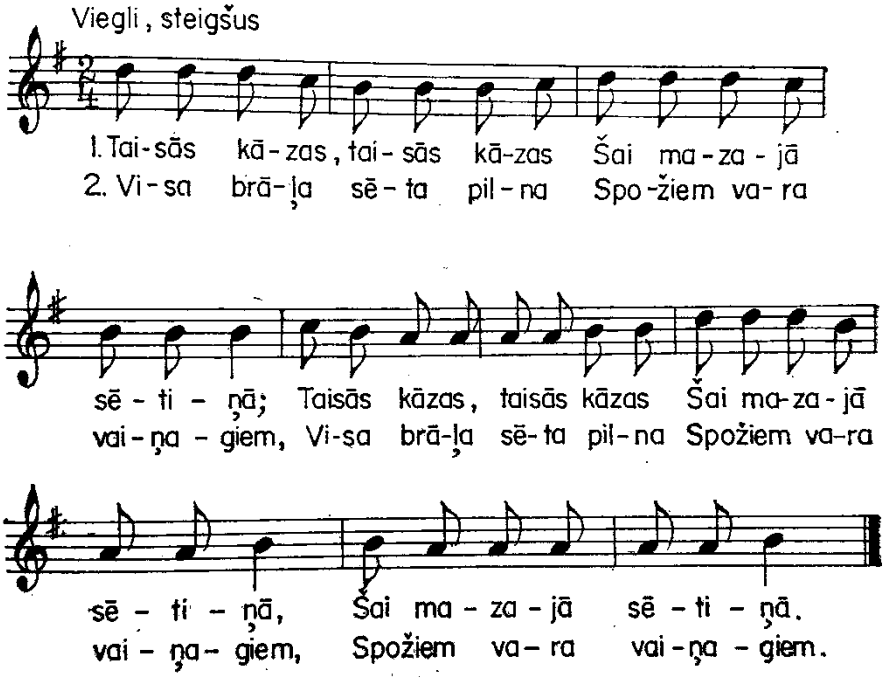

37. piemērs

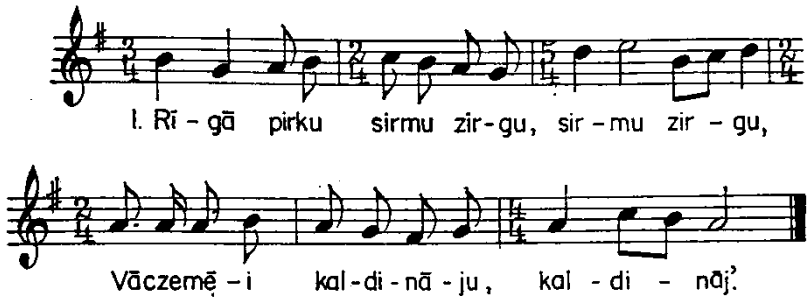

2. Vāczemēi kaldināju
Sidrabiņa pakaviemi,
3. Sidrabiņa pakaviemi,
Dimantiņa nagliņāmi.
4. Zaļa vara loku liecu,
Zelta lēju kamaniņas.
5. Baltu linu grodi viju,
Sudrabāi mērcēdamis.
6. Cik grožoju kumeliņu,
Tik rociņas nomazgāju.
7. Lai brauc mana līgaviņa,
Kā saulīte spīdēdama,
8. Kā saulīte spīdēdama,
Kā liepiņa ziedēdama!

38. piemērs

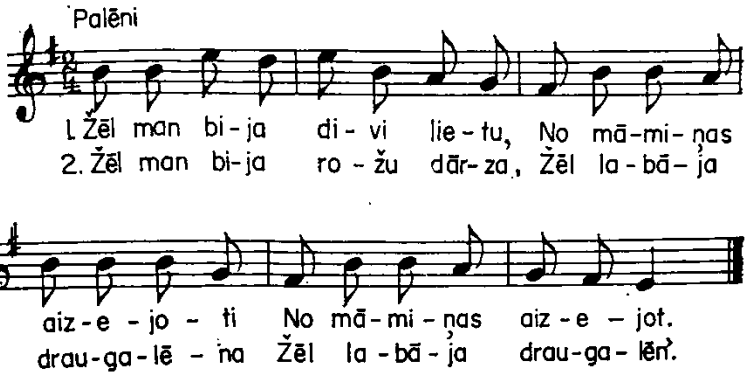

3. Tautās rašu rožu dārzu,
Bet tik skaisti neziedēse;
4. Tautās rašu draugalēnu,
Bet tik mīļi nerunāsa.
5. Būt', zemīte, tu tik viegla
Kā pelēka villainīte,
6. Es savaji rožu dārzu
Līdzi vestu tautiņāsi.
7. Būt' tautiešam tik daug maizes
Kā manami brālēnami,
8. Es savaji draugalēnu
Līdzi vestu tautiņāsi.

39. piemērs

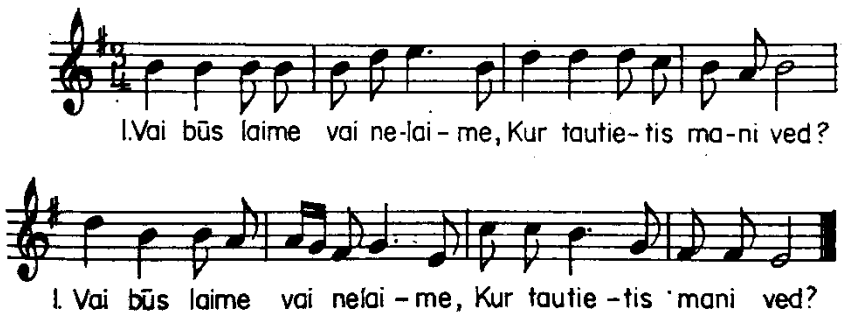

2. Tiltiņāi groži trūka,
   Kusa bēris kumeliņš.
3. Pie tautieša klēts
   durvīmi
   Vējš norāva vaina-
   dziņ'.
4. Bij tautieša sētiņāi
   Bezdibenis avotiņš.
5. Vainadziņis tur iekrita,
   Mūžam rokā nedabūj'.

40. piemērs

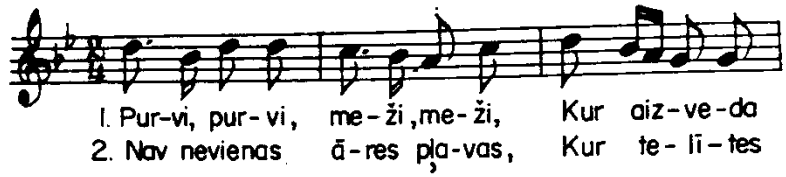

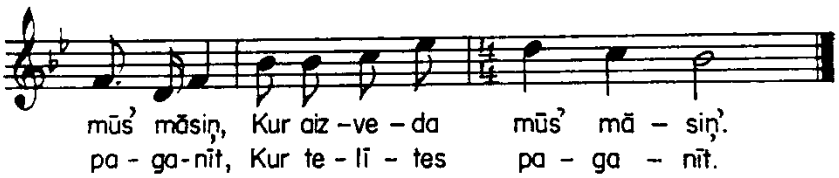

3. Asa, asa purva zāle,
   Aiz asuma nezjedēj';
4. Barga, barga vīra māte,
   Aiz barguma nerunāj'.

41. piemērs

Uzdevums

Noskatieties divus video no uzveduma, kur folkloras ansambļi izspēlē vedību norisi. Tajā piedalās vairāki folkloras ansambļi no dažādiem novadiem ar savām dziesmām.

1. Vairākas dziesmas, to skaitā suitu sievu apdziedāšanās dziesma. https://www.youtube.com/watch?v=Ts8B41tYgR0&list=PLd9q9ehyWIrebFhhCf0WdbEgvarn8NTqK&index=12
2. Fragments no mičošanas rituāla. https://www.youtube.com/watch?v=riPiLEasVYA&list=PLd9q9ehyWIrebFhhCf0WdbEgvarn8NTqK&index=10

Bēru dziesmas

Bēru jeb bedību dziesmas ir saistītas ar cilvēka pēdējiem godiem. Jau bedību priekšvakarā nelaiķa mājā ieradās tuvāki un tālāki radi un paziņas. Tad notika vāķēšana – dziedāšana pie nomirušā un dažos gadījumos pat rotaļās iešana. Parasti dziedāja psalmus un *svētās* dziesmas. Bedību dziesmas dziedātas izvadot nelaiķi no mājas, braucot uz kapsētu, pie kapa. Dažādas ieražas un dziesmas saistītas ar bēru viesu atgriešanos mājā, rituālo šķīstīšanos, bēru mielastu.

Lielākā daļa bēru dziesmu ir skumju žēlabu izteiksmes liriskas dziesmas. Interesanti, ka lietuviešiem, somugru un slāvu tautām raksturīgais vāķēšanas dziesmu veids – raudas – latviešiem nav sastopams.

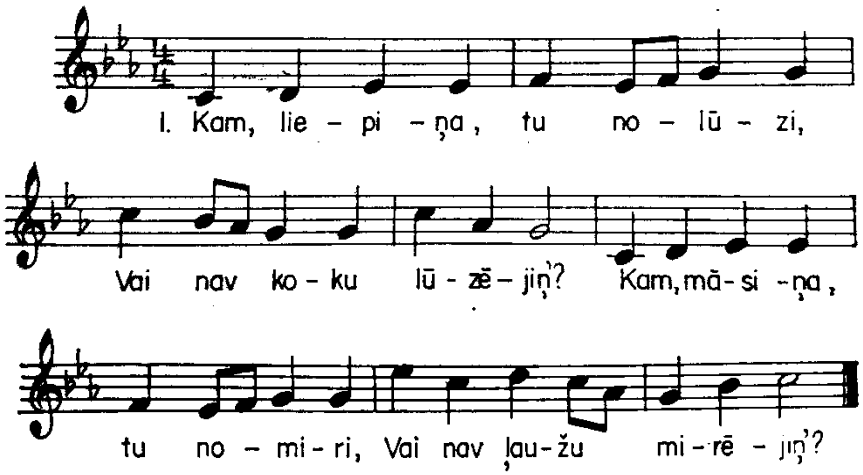

Dusi, dusi, mūs' māsiņa,
Kas kaitēja nedusēt?
Nekaitēja rīta salna,
Ne ziemeļa auksti vēj'.

Skaisti mani pavadieti,
Cieši vārtus aizveriet:
Ne mūžami neatnākšu
Jūsu vārtu virināt.

Ardieviņu, tēvs, māmiņa,
Labvakar, zemes māt!
Labvakari, zemes māte,
Glabā manu augumiņ'!

42. piemērs

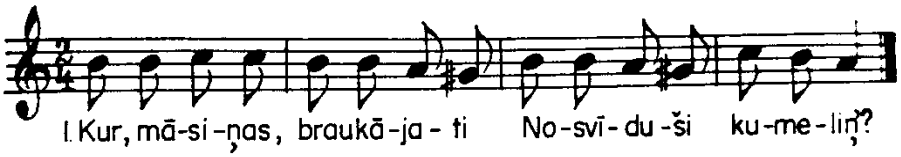

2. Mēs vedami sav' māsiņu
Baltā smilšu kalniņā.

3. Pāries bēri, pāries raudi,
Es jums vaira nepārieš'.

43. piemērs

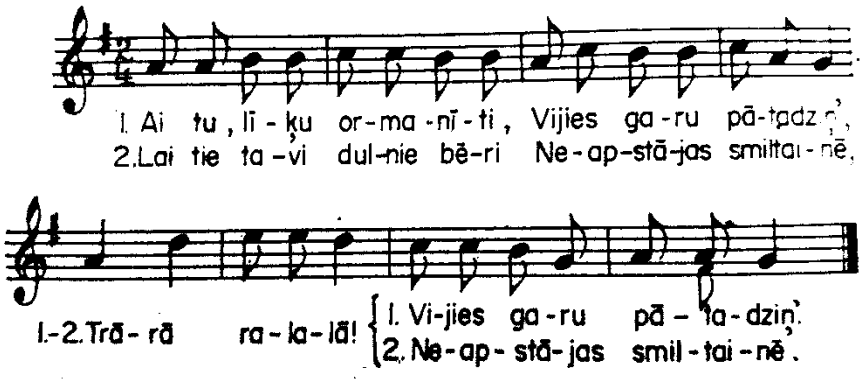
1. Ai tu, lī-ķu or-ma-nī-ti, Vijies ga-ru pā-tdz.ņ',
2.Lai tie ta-vi dul-nie bē-ri Ne-ap-stā-jas smiltai-nē,
1.-2.Trā-rā ra-la-lā!
1. Vi-jies ga-ru pā-ta-dziņ.
2. Ne-ap-stā-jas smil-tai-nē.

44. piemērs

Sadzīves dziesmas

Ir daudzas latviešu tautas dziesmas, kuras nav saistītas ar gadskārtu ciklu vai ģimenes ieražām un godiem, bet savijas ar cilvēku dzīvi – ikdienu, cilvēku savstarpējām attiecībām, apkārtējās pasaules novērojumiem. Šīs dziesmas varētu nosaukt par sadzīves dziesmām. Rakstura un satura ziņā tās ir gan liriskas, sirsnīgas un nopietnas, gan jautras, bravūrīgas un humoristiskas. Sadzīves dziesmas parasti ir individuāli vai kopā unisonā dziedamas, lielākā daļa ir jaunākas izcelsmes, tāpēc tām nav raksturīgas seno ieražu dziesmu šaurais melodijas diapazons un kolektīvā izpildījuma maniere ar vilcēju vairākbalsību. Senākas izcelsmes dziesmu melodijas raksturīgas vienīgi šūpļa dziesmām. Sadzīves dziesmām parasti ir vairāki panti ar sižetisku notikumu izklāstu. Tāpēc šīs dziesmas arī dēvē par garajām dziesmām.

Šūpļa dziesmas

Šūpļa dziesmas parasti dziedātas, bērnu uz rokām vai šūpulī iemidzinot. Šūpļa dziesmas pierakstītas visā Latvijas teritorijā, visvairāk Kurzemē un Vidzemē, senākie pieraksti nāk no 19. gadsimta 80. gadiem, kas publicēti Jurjānu Andreja *Latvju tautas mūzikas materiālu* 2. burtnīcā, kas izdota 1903. gadā.

Šūpļa dziesmām raksturīgi īpaši refrēni – aijā, aijajā, eiju, žūžu, ā-a-ā, aijā žūžu, aijā kušu, čuči guli, čuči ļuļi u. c.

Iemīļots poētiskais tēls dziesmās ir pelīte, kas velk miegu *caur klēti, caur namu, caur istabiņu*; *caur slieksnīti, caur zemīti*; ved *miega vezumiņu*, izdala miegu saujiņām, riekšavām; liek miegu *šūpuļa pagalvī*, *gultiņas maliņā, pie paša bērna actiņām*.

Vairums šūpļa dziesmu melodiju pieder pie teicamo dziesmu tipa. Tās ir šaurā diapazonā, tercas vai kvartas apjoma skaņkārtās. Tomēr tās atšķiras no godu apdziedāšanās dziesmu melodikas: šūpļa dziesmu temps ir lēns, mierīgs, tajā vairāk izcelti ritmiskie apstāju punkti, tām ir silta, maiga izteiksme. Māte vai auklētāja, bērnu ieaijādama, dzied klusi un maigi, pusimprovizēdama, dažkārt vienā vienīgā daudzkārt atkārtotā intonācijā, pat bez teksta, citkārt vārdi mijas ar melodiju bez teksta.

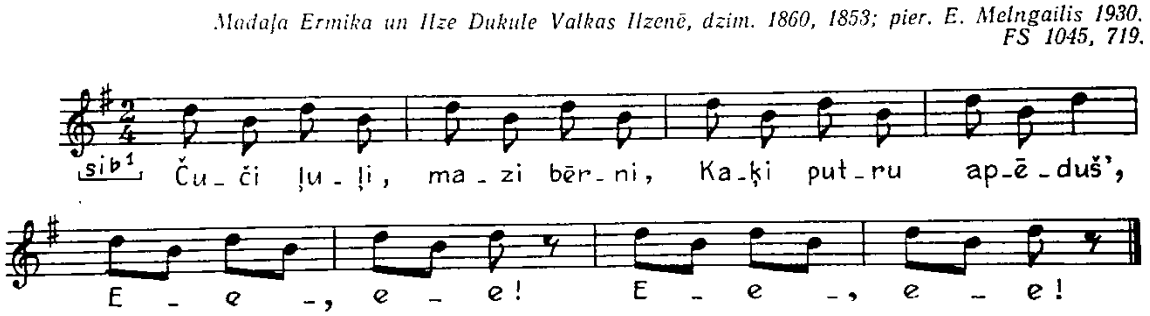

45. piemērs

Mile Kristapa Madonas Tirzā, dzim. 1871 turpat; pier. E. Melngailis 1930. FS 1045, 636.

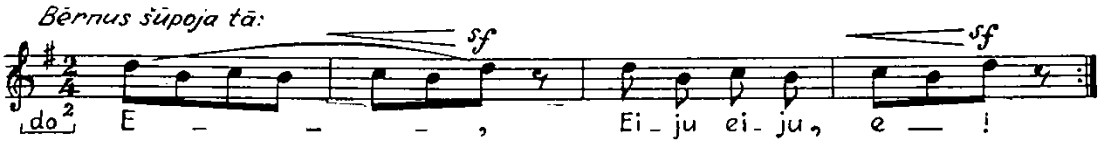

46. piemērs

Milda Ozoliņa Valkas Ilzenē, dzim. 1899 Valkas Alsviķos; pier. E. Melngailis 1930. FS 1045, 746.

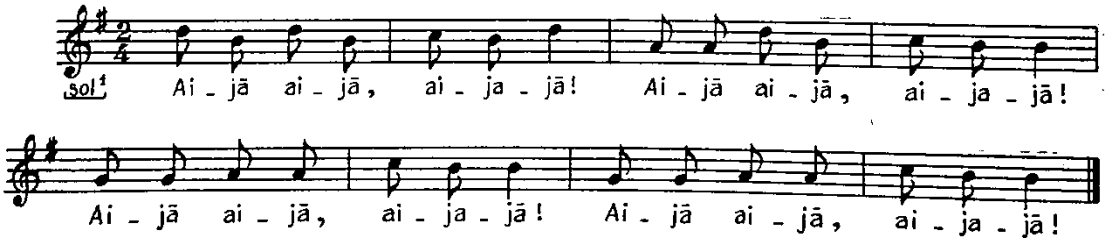

47. piemērs

Anna Stabulniece Valkas Lejasciemā, dzim. 1856 Valkas Sinolē; pier. E. Melngailis 1930. FS 1045, 773.

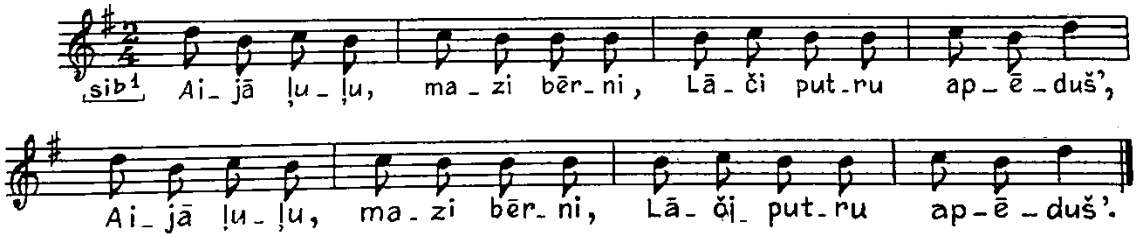

48. piemērs

Zenta Strauberga Jelgavas Džūkstē; pier. K. Straubergs 1930. FS 880, 1360.

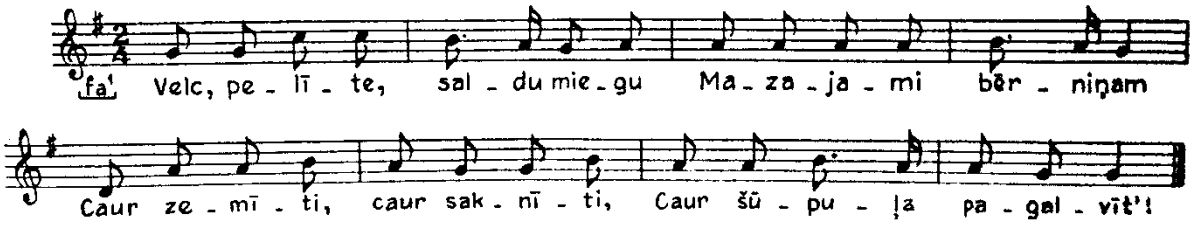

49. piemērs

Mariņķe Uksele Lietuvas Paliepģiros [Kretingas Palangā], dzim. 1857 Sventajciemā; pier. E. Melngailis 1933. FS 1045, 7537.

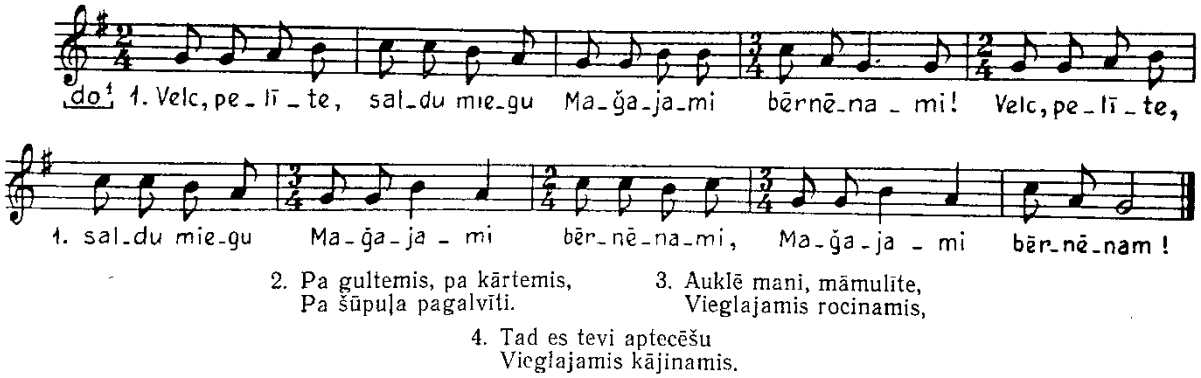

50 . piemērs

Jaunākas izcelsmes dziesmās sastopama plašāka melodiskā attīstība, plašāks skaņu apjoms, jauktie taktsmēri.

Lina Andersone Talsu raj. Kolkas c/p, 77 g. v.; pier. D. Jaunslaviete 1962. FS 1960, 4611.

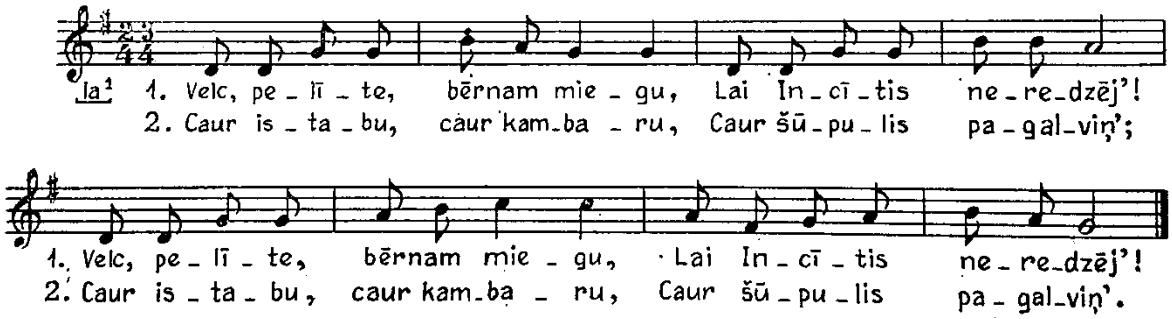

51. piemērs

Vispopulārākā un iemīļotākā šūpļa dziesma ir *Aijā, žūžu, lāča bērni*, kuras melodija pierakstīta visos novados un daudzos variējumos.

Straumes māte Gaujenas raj. Jaunpiebalgas c/p; pier. A. Krūmiņš 1954. FS 1910, 72.
Leontine Lācis Valmieras raj. Alojas c/p, dzim. 1907 Krasnojarskas apg.; pier. M. Kurme 1966. FS 1978, 1752.

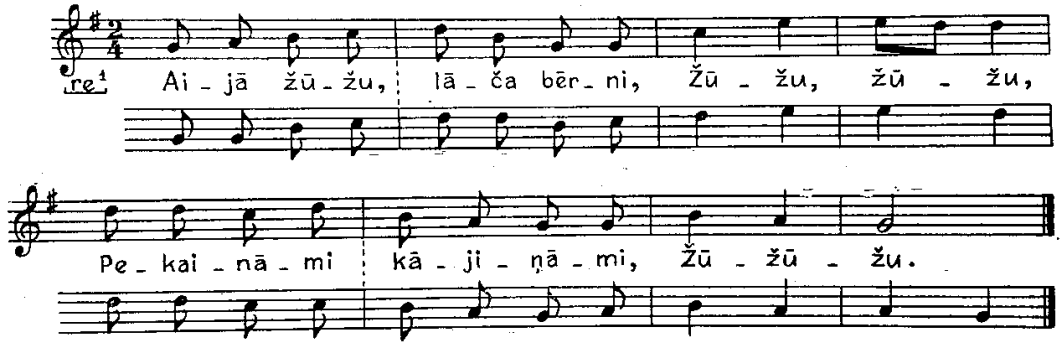

FS 1978, 1752.

2. Tēvs aizgāja bites [kāpti],
Māte ogu palasīti.

3. Tēvs atnesa medus podu,
Māte ogu vācelīti.

4. Tas būs mazam bērniņami
Par mierīgu gulēšanu.

52. piemērs

Zuzanna Jakubjonoka Dagdas raj. Andrupenes c/p, 75 g. v., dzim. Rēzeknes Maltā; pier. A. Krūmiņš 1960. FS 1950, 9288.

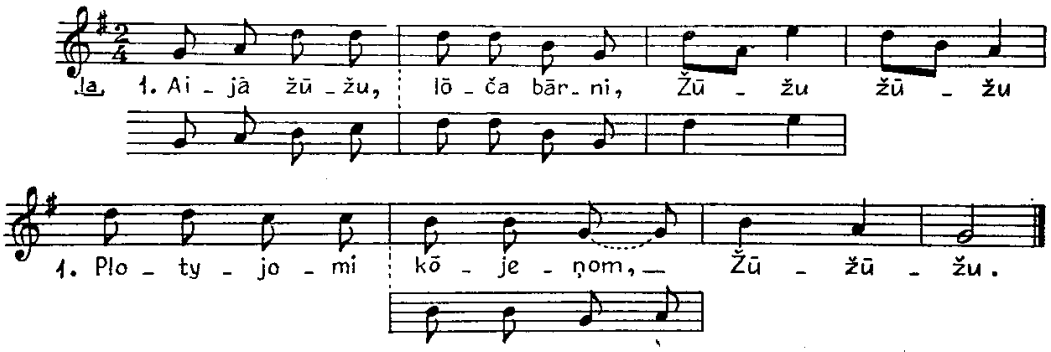

2. Tā's aizgōja bišu kōpti,
Mōte ūgu palaseit.

3. Tā's atnese mad's pūdeņu,
Mōte ūgu vōceleiti.

4. Mozi bārni, moza bāda,
A-ja ja-jā,
Leli bārni, lela bāda.

5. Mozi bārni maizis prosa,
A-ja ja-jā,
Leli bārni sudobreņ'.

53. piemērs

Margreta Valdberga Talsu raj. Pastendes c/p, 81 g. v., dzim. Sabiles pag.; pier. M. Kurme 1962. FS 1960, 8948.

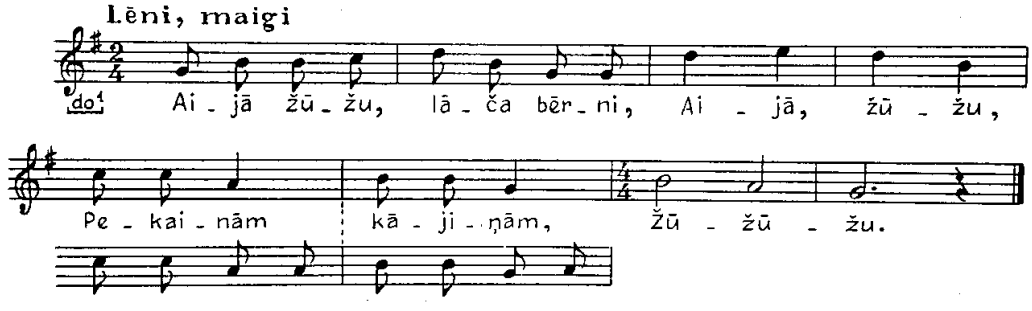

2. Kas vilkami, kas lāčami
Mežā kāra šūpulīti?

3. Lieli vīri izauguši
Nešūpoti, neauklēti.

54. piemērs

Bērnu dziesmas

Bērnu dziesmu jēdziens ir plašs un ietver dažāda tipa, dažādu funkciju un tematikas dziesmas. Tās ir dziesmas, ko dzied paši bērni, un arī pieaugušo dziesmas bērniem, dziesmas par bērnu fantāzijas, uztveres pasauli. Plašākā nozīmē tās aptver bērnu rotaļu dziesmas, arī šūpļa dziesmas un lielāko daļu ganu dziesmas. Tās ir arī joku dziesmas un dziesmas par dzīvniekiem. Bērni rotaļājoties dzied arī daudzas pieaugušo dziesmas.

Dažādas bērnu ēdināšanas un plaukšķināšanas dziesmas piesaista bērna uzmanību un bieži tiek dziedātas reizē ar kādām darbībām, piemēram, turot bērnu klēpī un viegli sitot kopā viņa rociņas. Jādināšanas dziesmas skaita vai pa pusei dzied, bērnu uz ceļiem šūpojot vai jādinot. Šo dziesmu raksturīgākā iezīme ir ritms un ritmiska kustība.

Emīlija un Voldemārs Korsaki Kuldīgas Ezerē; pier. A. Korsaks 1928. FS 647, 1151.

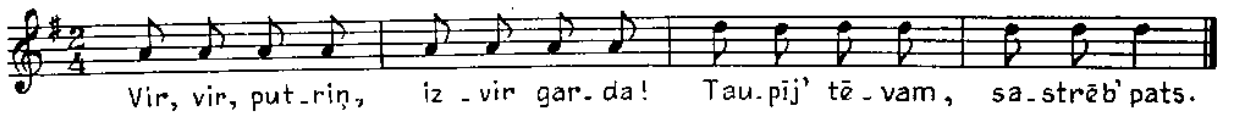

55. piemērs

Pēteris Kreics Madonas Viesienā un Bērzaunē; pier. J. Kreics 1927. FS 529, 175.

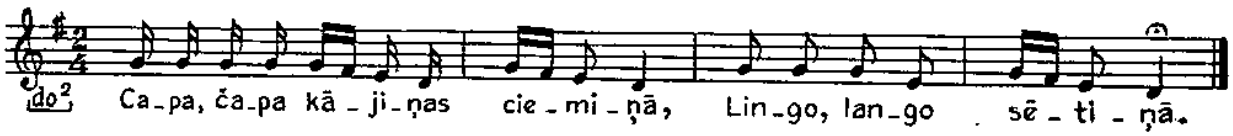

Bērnu paņem klēpī. Dziedot «Capa, čapa», tam kājiņas ātri — līdzi vārdiem taktī — sit vienu pie otras, pie katra balsiena reizi. Tādējādi rāda, cik ņipri kust kājas, rītā uz ciemu ejot. Dziedot «Lingo, lango», kājas kustina lēni, lai raksturotu, ka tās vakarā, no ciema uz māju ejot, pa dienu nogurušas, lēni ļogās.

56. piemērs

Talsu Ārlavā pier. J. Heniņš ap 1891. Jurjānu Andreja materiāli. Bb 43, 1409.

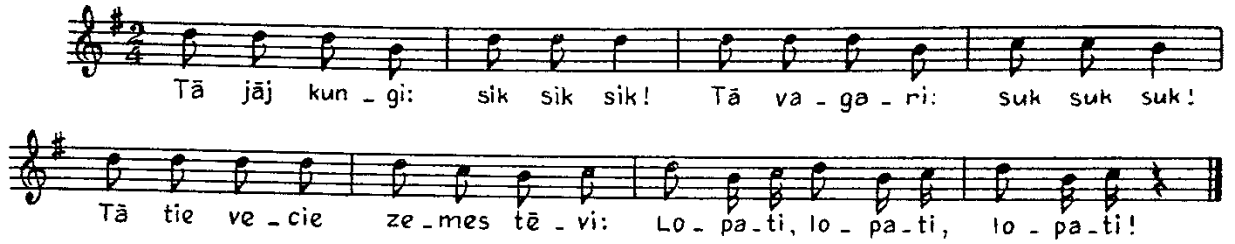

57. piemērs

Bērnu dziesmu klāstā ir arī joku un atjautības dziesmas, jautājuma un atbildes formas dziesmas. Iecienītas ir dziesmas par putniem, mājas un meža dzīvniekiem. Dziesmās ir daudz tēlainības, humora un asprātīgu raksturojumu, tās vienmēr ir sižetiskas. Bieži izmantoti piedziedājumi.

Aizputes apkārtnē pier. Vīgneru Ernests [1888]. RLB Mūzikas komisijas materiāli, VIII, 1912.

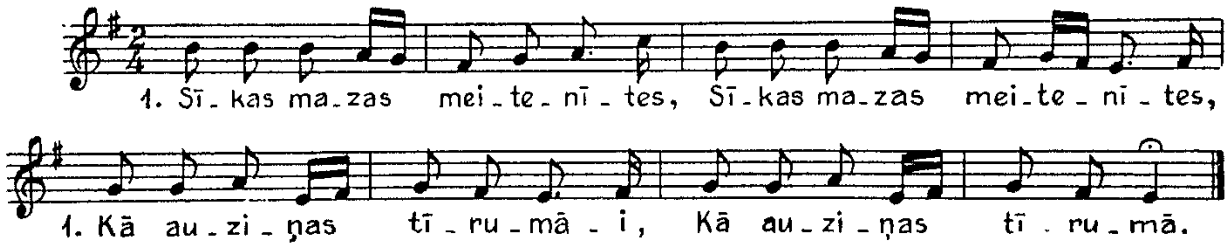

2. Sikas mazas meitenītes,
Mazu bērnu valodiņa.

3. Sasēdušas saulītēi,
Kā strazdiņi čivināja,

4. Kā strazdiņi čivināja,
Kā bitītes vīvināja.

58. piemērs

Madonas Vējavā pier. P. Blaus. LTMM II, 1903, 91. lpp.

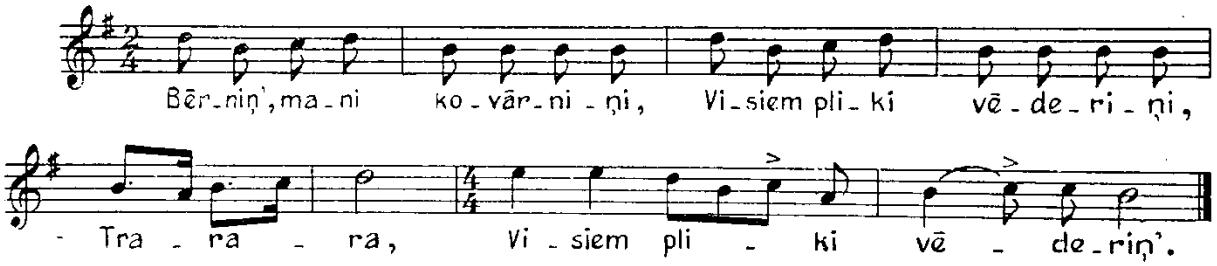

59. piemērs

Klāra Zariņa Cēsu Ērgļos, dzim. 1891; pier. V. Stelbergs 1939. FS 1700, 3658.

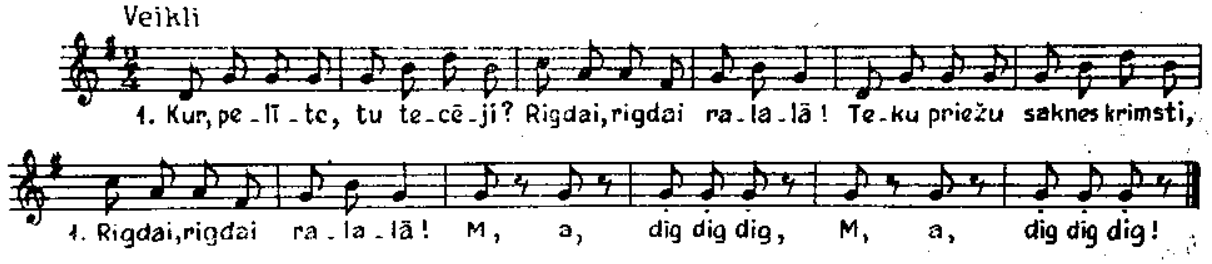

2. Vai tu runci nesatiki?
— Es no runča paslēposi.

3. Kur no runča paslēpiesi?
— Apakš priežu saknītēmi.

60. piemērs

Tekla Rupena Rēzeknes raj. Lendžu c/p, dzim. 1907; pier. Ald. Kalniņš 1956. FS 1930, 4914.

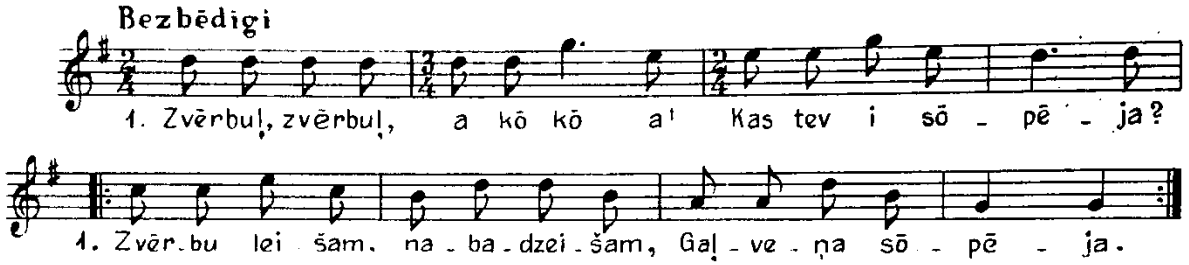

2. Zvērbuļ, zvērbuļ, a kō kō a!
Kas tev i sōpēja?
— Zvērbuleišam, nabadzeišam,
Actenis sōpēja.

Tālāk dziedot, vienmēr atkārto to pašu jautājumu, mainās tikai atbildes:

3. Zvērbuleišam, nabadzeišam,
Austenis sōpēja.
4. Zvērbuleišam, nabadzeišam,
Deguneņš sōpēja.
5. Zvērbuleišam, nabadzeišam,
Sirsneņa sōpēja.
6. Zvērbuleišam, nabadzeišam,
Vēdereņš sōpēja.
7. Zvērbuleišam, nabadzeišam,
Mugora sōpēja.
8. Zvērbuleišam, nabadzeišam,
Gūrneni sōpēja.
9. Zvērbuleišam, nabadzeišam,
Kōjenis sōpēja.
10. Zvērbuleišam, nabadzeišam,
Nadzeni sōpēja.
11. Zvērbuleišam, nabadzeišam,
Spōrneni sōpēja.
12. Zvērbuleišam, nabadzeišam,
Lipeņa sōpēja.

61. piemērs

Ieva Meirāne Dobeles raj. Tērvetes c/p, dzim. 1888; pier. I. Lesiņa 1964. FS 1968, 1075.

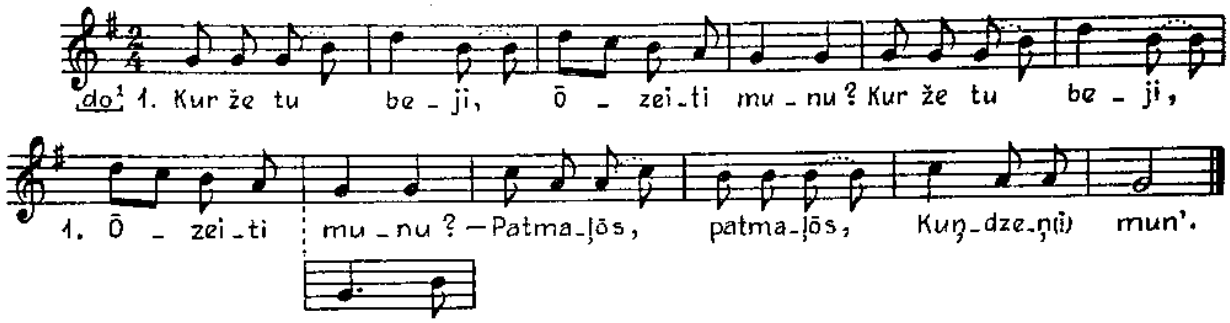

2. Kū tu tī darēji,
Ōzeiti munu?
— Mīžus, rudzus beidelēju,
Kuņdzeņ(i) mun'.
3. Ai kū že tu slaucēji,
Ōzeiti munu?
— Ai bōrdeni, ai lipeni,
Kuņdzeņ(i) mun'.
4. Kū že tu ēdi,
Ōzeiti munu?
— Captu zūsi, captu vyslu,
Kuņdzeņ(i) mun'.
5. Kū že tu dzēri,
Ōzeiti munu?
— Vīnu, madu, vīnu, madu,
Kuņdzeņ(i) mun'.
6. A kur že tu gulēji,
Ōzeiti munu?
— Pī jumprovas kambarī,
Kuņdzeņ(i) mun'.
7. Kai že tevi nasyta,
Ōzeiti munu?
— Syta, syta, kai nasyta,
Kuņdzeņ(i) mun'.
8. A kai že tu nabrēci,
Ōzeiti munu?
— Brēču, brēču, kai nabrēču,
Kuņdzeņ(i) mun'.
9. A kai že tu brēci,
Ōzeiti munu?
— Me-e-ē, me-e-ē!
Kuņdzeņ(i) mun'.
10. A kai že tu nabāgi,
Ōzeiti munu?
— Ploti rogi, šauri vōrti,
Kuņdzeņ(i) mun'.

62. piemērs

Interesantas ir kumulatīvās dziesmas, kur katrs nākamais pants kļūst arvien garāks, jo tiek uzskaitīts viss iepriekš teiktais. Tādas ir dziesmas par micīti, kuras šūšanai materiālu aizņemas no vistiņas, gaiļa, pīles, lapsas u. c. Dziesmas parasti izveidojas ļoti garas, to jēga ir loģiskas secības, atmiņas un atjautības vingrināšanā humoristiskā formā.

Elza Lapiņa Jēkabpils Ritē; pier. A. Jakāns 1929. FS 832, 967.

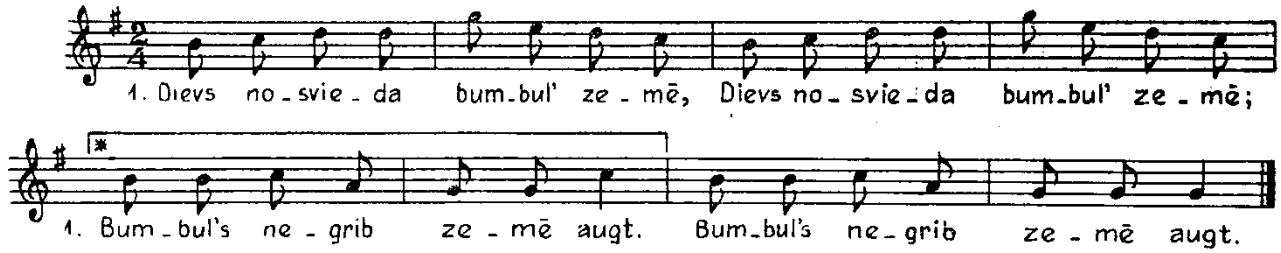

* Atkārto pēc vajadzības, uzskaitot atpakaļejošā secībā visu, ko «dievs nosviedis».

2. Dievs nosvieda cilvēk' zemē,
Dievs nosvieda cilvēk' zemē,
Lai tas cilvēks bumbul' rauj.
Cilvēks negrib bumbul' raut,
Bumbuls negrib zemē augt.

3. Dievs nosvieda suni zemē,
Dievs nosvieda suni zemē,
Lai tas sunis cilvēk' kož.
Sunis negrib cilvēk' kost,
Cilvēks negrib bumbul' raut,
Bumbuls negrib zemē augt.

4. Dievs nolaida rungu zemē,
Dievs nolaida rungu zemē,
Lai tā runga suni sit.
Runga negrib suni sist,
Sunis negrib cilvēk' kost,
Cilvēks negrib bumbul' raut,
Bumbuls negrib zemē augt.

5. Dievs nolaida ugun' zemē,
Dievs nolaida ugun' zemē,
Lai tā uguns rungu deg.
Uguns negrib rungu degt,
Runga negrib suni sist,
Sunis negrib cilvēk' kost,
Cilvēks negrib bumbul' raut,
Bumbuls negrib zemē augt.

6. Dievs nolaida ūden' zemē,
Dievs nolaida ūden' zemē,
Lai tas ūdens ugun' dzēš.
Ūdens negrib ugun' dzēst,
Uguns negrib rungu degt,
Runga negrib suni sist,
Sunis negrib cilvēk' kost,
Cilvēks negrib bumbul' raut,
Bumbuls negrib zemē augt.

7. Dievs nolaida vērsi zemē,
Dievs nolaida vērsi zemē,
Lai tas vērsis ūden' dzer.
Vērsis negrib ūden' dzert,
Ūdens negrib ugun' dzēst,
Uguns negrib rungu degt,
Runga negrib suni sist,
Sunis negrib cilvēk' kost,
Cilvēks negrib bumbul' raut,
Bumbuls negrib zemē augt.

8. Dievs nolaida slakter' zemē,
Dievs nolaida slakter' zemē,
Lai tas slakters vērsi kauj.
Un tas slakters vērsi kauj,
Un tas vērsis ūden' dzer,
Un tas ūdens ugun' dzēš,
Un tā uguns rungu deg,
Un tā runga suni sit,
Un tas sunis cilvēk' kož,
Un tas cilvēks bumbul' rauj,
Un tas bumbuls zemē aug.

63. piemērs

Daļa bērnu dziesmu ir liriskas dziesmas par mātes mīlestību. Tajās izpaužas sirsnība un maigums, māmiņas salīdzinājums ar saules siltumu, doma par māmiņu žēlotāju un mierinātāju.

Line Kuģe Dobeles raj. Aucē, dzim. 1910 Kuldigas Zvārdē; pier. A. Bomiks 1964. FS 1968, 356.
Helena Gaile Dobeles raj. Auru c/p, 68 g. v.; pier. R. Skudra 1964. FS 1968. 623.

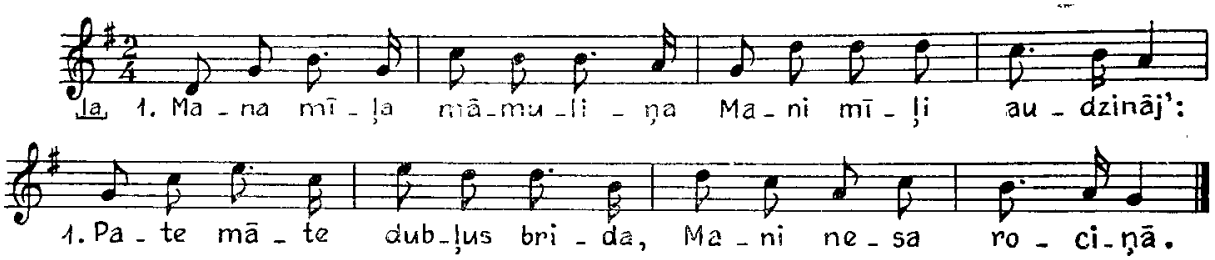

2. Bērziņ, tavu kuplumiņu
Līdz pašai zemītei!
Māmiņ, tavu labumiņu
Līdz mužiņa galiņam!

3. Mana miļa māmuliņa
Mani balti audzināj':
Apvilkusi baltu kreklu,
Pacēlusi saulītē.

4. Ai, bērniņi, ai, bērniņi,
Klausiet tēvu, māmuliņu:
Mužam saule debesīsi,
Ne mūžami māmuliņ'.

5. Jau saulīte zemu zemu,
Mamuliņa tālu tāl';
Teku, teku — nepanāku,
Saucu, saucu — nesasauc'.

6. Skrien, bitīte, garu ceļu
Ar mazo(i) gramatiņ' —
Aiznes manai mamiņai
Simtu labu vakariņ'!

Ar šo melodiju dzied arī:

Silta, jauka istabiņa,
Bērza malku kurināt';
Vēl siltāka, vēl jaukāka,
Kad māmiņa istaba.

64. piemērs

Bāreņu un sērdieņu dziesmas

Bāreņu dziesmas ir gan pašu bērnu – bāreņu dziesmas, gan dziesmas par bāreņiem, sērdieņiem. Bāreņu smagā dzīve, žēlabas un asaras atspoguļojušās daudzās izteiksmīgās un populārās dziesmā, piemēram, *Maza biju, neredzēju*, *Tek saulīte, tecēdama* u.c. Bārenes tēls latviešu tautas dziesmās ir apvīts ar maigumu un sirsnību, viņa tiek cildināta par čaklumu un tikumu – *Grieziet ceļu*, *Es neietu to celiņu*. Bārenes tēlu tauta vispārinājusi līdz visas tautas kā bārenes tēlam.

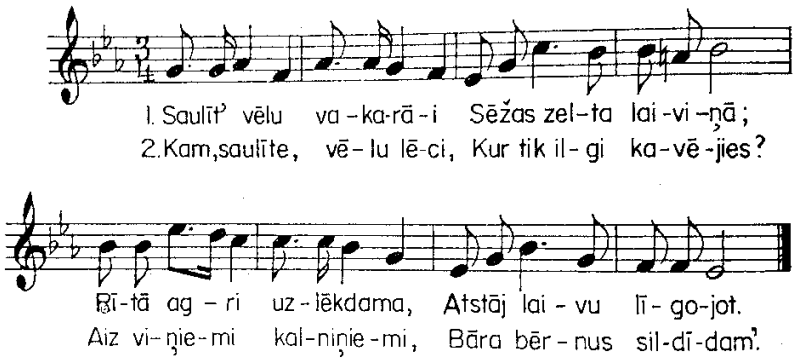

3. Lec, saulīte, rītā agri
Bārenīšus priecināt;
Bārenīši gauži rauda,
Tumšu nakti
staigādam'.

4. Saulīt' lasa uzlēkdama
Zelta rasas lāsītes.
Tās nebija rasas lāses,
Tās bāriņu asariņ's.

65. piemērs

Jauniešu sadzīves dziesmas

Jaunu meiteņu un puišu dziesmas visbiežāk ir līksmas liriskas dziesmas ar krāšņi attīstītu melodiku. Pēc izpildījuma veida tās var iedalīt vairākās grupās: dziesmas, ko dzied meitas, puišu dziesmas un dziesmas, ko dzied dialoga veidā vai savstarpējās apdziedāšanās dziesmas. Jaunu meitu dziesmās visbiežāk sastopamās tēmas ir jaunības prieks, mīlestība, precības, meitas dzied par vainadziņu, rožu dārzu. Puišu dziesmās arī biežas ir mīlestības un precību tēmas, bet sastopama arī pārgalvība, bravūra, dižošanās. Daudzās dziesmās puiši dzied par kumeļu. Daļa jauniešu dziesmas ir humoristiskas, īpaši dialoga vai savstarpējas apdziedāšanās veida dziesmās. Atšķirībā no kāzu, talku un citām kolektīvi izpildāmām apdziedāšanās dziesmām, jauniešu dziesmām nav raksturīgs teicamo dziesmu melodijas tips, tās pieder pie dziedamo melodiju tipa un pēc izcelsmes ir jaunākas.

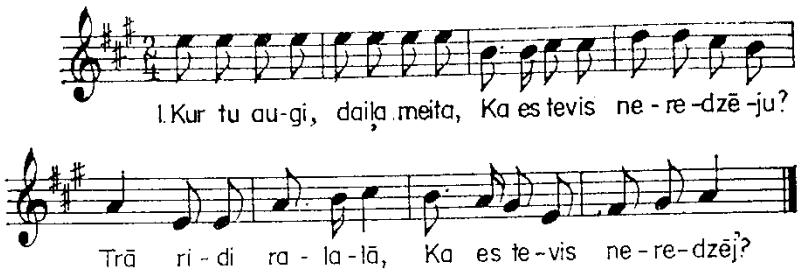

2. Vai tu augi pie māmiņas
Vai māmiņas pūriņāi?
3. Es uzaugu pie māmiņas
Tā kā kāda mamzelīte:
4. Baltām diegu zeķītēmi,
Sarkanāmi kurpītēmi.
5. Sniedz rociņu, dod mutītes,
Būsi mana līgaviņa!
6. Velti, velti tu, puisīti,
Uz manīmi lūkojiesi.
7. Citam tēva dēliņami
Roku devu, solījosi.

66. piemērs

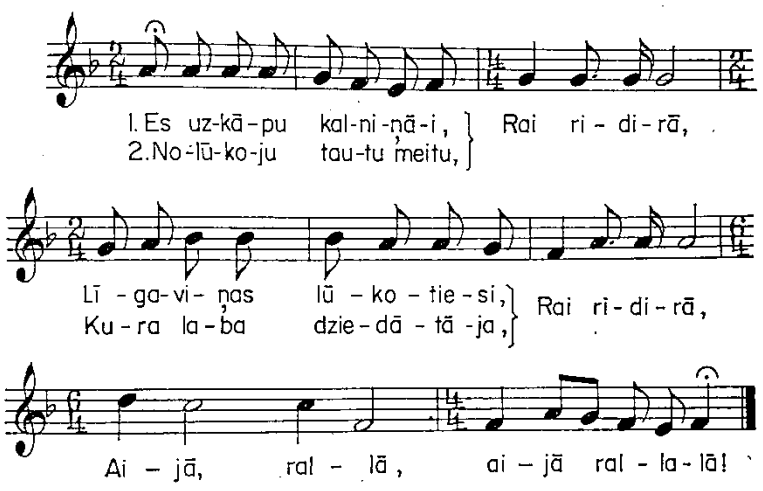

3. Labdien, labdien, tautu meita,
Būsi mana līgaviņa?
4. Kam tu mani bildināji,
Kam sirsniņu žēlināji?
5. Kā es varu solītiesi,
Nav mājāi tēvs un māte.
6. Nāci rītu vai parītu,
Tad būs mājā tēvs un māte
7. Labdien, tautu zeltenīte,
Otrreiz tevi bildināšu.
8. Paldies, paldies, smuks puisīti,
Nu es varu solītiesi,
9. Nu es varu solītiesi,
Nu ir mājā tēvs un māte.
10. Būšu tava līgaviņa,
Tavas mājas kopējiņa.

67. piemērs

Dziesmas pa dziedāšanu

Īpašs lirisko tautas dziesmu vieds ir dziesmas par dziedāšanu. Tās ir dziesmas, kurās cilvēks pauž savu attieksmi pret dziedāšanu kā dziļu jūtu, dzīves prieka izpausmi. Melodijas parasti ir pacilātā, gaišā noskaņā, mažorā, plašā skaņu apjomā, bieži ar refrēniem.

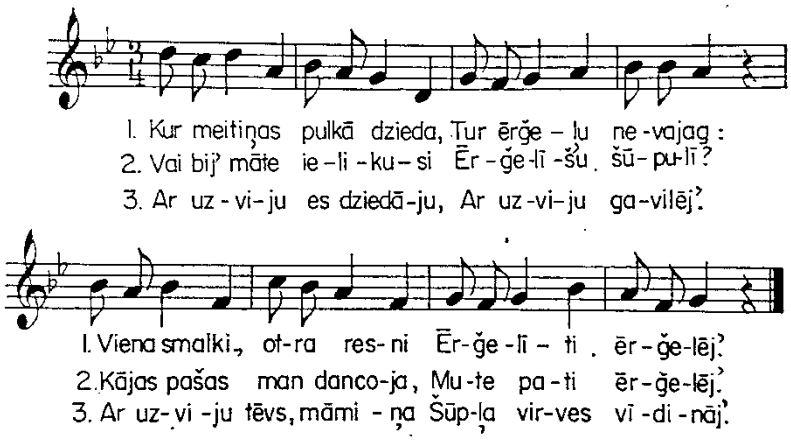

68. piemērs

Karavīru un rekrūšu dziesmas

Lirisko dziesmu vidū ir arī kara, karavīru un rekrūšu dziesmas. Daļa no tām izsaka dzimtenes aizstāvēšanas ideju, lepnumu būt karavīram, dažas atspoguļo tiešus kara notikumus, karavīru nāvi. Ir dziesmas ar sēru un žēlabu izteiksmi, kurās ieskanas atvadu un nolemtības tematika. Pēc satura var nojaust atsevišķu dziesmu izcelšanās laiku – 18. gadsimta beigas un 19. gadsimta 1. pusi, kad cariskās Krievijas armijā iesauca uz 25 gadiem. Tāpēc karavīrs atvadās uz mūžu no mājas, ģimenes, līgavas, bet, ja arī pārnāk no kara, tad ir *kā dieviņš sirmis* vai šūpulī atstāto māsu satiek kā līgavu.

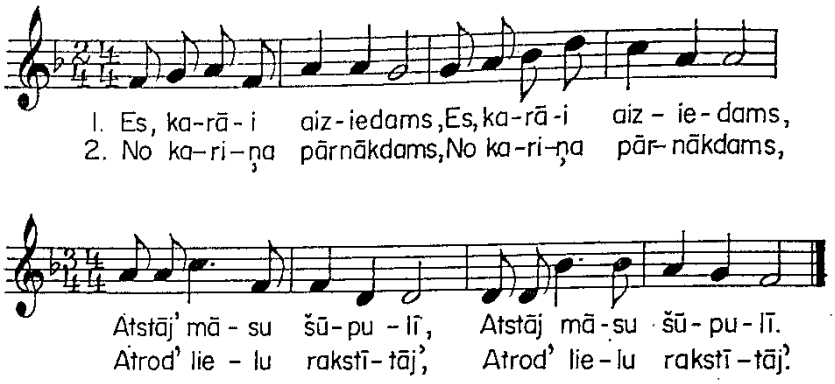

3. Pavaicāju māmiņai:
Kas tā liela rakstītāj'?
4. Tā, dēliņi, tev' māsiņ',
Ko atstāji šūpulī.
5. Rakstītāja, man' māsiņ',
Nerakst' kara karodziņ'!
6. Raksti zaļu vai sarkan',
Mūžam mani neredzēt.

69. piemērs

Ziņģes

Kurzemē par ziņģēm sauc arī tā saucamās garās dziesmas – dziesmas ar sižetiskiem tekstiem un daudziem pantiem. Tādā nozīmē šo vārdu lietoja ari Krišjānis Barons, Emilis Melngailis un citi. Garās dziesmas nav tieši saistītas ar gadskārtu, ģimenes godiem vai citām ieražām. Galvenie garo dziesmu veidi ir šūpļa dziesmas, bērnu dziesmas, bāreņu un sērdieņu dziesmas, jaunu ļaužu sadzīves dziesmas, precību dziesmas, ģimenes sadzīves dziesmas, krogus un dzīru dziesmas, karavīru un rekrūšu dziesmas.

Mūsdienās ar vārdu ziņģe parasti apzīmē 18.–20. gadsimtā radušos visbiežāk vācu, bet arī zviedru, čehu un citu tautu dziesmu, kā arī autoru dziesmu lokalizējumus. Zemnieku dzīvē ziņģes ienāca no muižām un pilsētām, bija arī zināmi vai nezināmi ziņģu sacerētāji turpat laukos. Pats nosaukums visticamāk ieviesies pēc G. F. Stendera dzejoļu krājumiem *Ziņģu lustes*, kas iznāca 18. gadsimta beigās.

Ziņģes var atpazīt pēc vārdiem un izteicieniem, kas nav raksturīgi latviešu dainām, piemēram, *debess brūt, slēpties klosterī, izlaist garu, sirds plīst, ar savu sidrabnazi un baltām rociņām kapu rakt, ar karstām asru lāsēm svaidīt*. Tipiski ir sižeti par nelaimīgu mīlestību, šķiršanos, arī par laupītājiem, cietumniekiem, jūrniekiem un ceļotājiem.

Es stāv' uz augstu kalnu

Teicēja Olga Līce, Baškīrija, Livānijas ciems; ierakstīts 1985. gadā,
ieskaņoja Jānis Rozenbergs; faila nr. 003611; transkribēja Zane Leimane

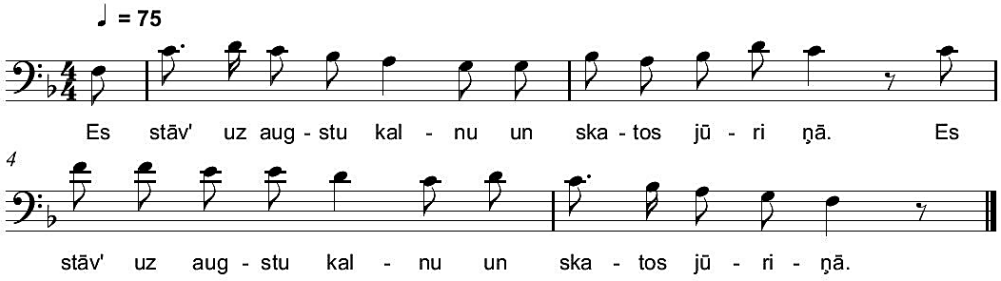

Tur redz vien kuģīt' peldam,
Tur iekšā bij' trīs brāļ'.
Tas jaunākais no viņiem,
Tas uz tā kuģa bij'.

Tas dev' man zelta gredzen'
Un sacīja uz man':
Ak, meitiņa, cik skaista,
Bet esi nabadze.

Ja nabadzīte esmu,
Es iešu klosterī.
Un klosterī tā gāja,
Kā bij' apņēmusies.

Kad kungs to dabūj' zināt,
Tad sirds tam sāpēja,
Tad viņš uz kloster' gāja,
Pie durvīm klaudzinā j'.

Lai ārā nāk tā meitiņ',
Kas vakar uzņemta!
Lai ārā nāk tā meitiņ',
Kas vakar uzņemta!

Kas še ir iekšā nācis,
Tā ārā nevar tikt.
Kas šeit ir iekšā nācis,
Tas ārā nevar tikt.

Ja viņa nenāks ārā,
Tad kloster's aizdegsies.
Ja viņa nenāks ārā,
Tad kloster's aizdegsies.

Tad viņa ārā nāca
Ar koši melnu kleit'.
Tai mati bij' nogriezti,
Tas gāja tam caur sirds.

Tā viņam dzert(i) deva
No savu rociņu.
Tā viņam dzert(i) deva
No savu rociņu.

Pēc divipadsmit stundām
Kungs beidza dzīvību.
Pēc divipadsmit stundām
Kungs beidza dzīvību.

70. piemērs

Par ziņģēm *Latvju Dainās* rakstījis Krišjānis Barons:

> ".. no muižu meitām un jumpraviņām mums ieviesās laba tiesa tapinātu garāku mīlestības dziesmu. Saturā, valodas ziņā viņas visai vājas; bet katrā vaļas brīdī un kaut kur tās varēja dziedāt un dziedāšanu ilgāk turpināt. Turklāt meldija bija jauna un raibāka ne kā senajām tautas dziesmām. Tas bija iemesls, ka mūsu ciemu zeltenītes arī šīs nezāles uzņēma."

19. gadsimtā tiek izdoti vairāki ziņģu dzejas krājumi, piemēram E. Dinsberga krājumi *Gaudu ziņģes* (1852), *Ziņģes un rīmes* (1856), Lapas Mārtiņa *Mīlestības dziesmu rota* (1882), *Mīlestības puķītes jaunība* (1887) u. c. Populāri ir arī nelieli vienas lapas apjomā dziedamas dzejas publicējumi.

J. Kaktiņa un J. Caunīša krājums *100 dziesmas un ziņģes ar notēm jaunekļiem par labu sagādāts no J. Kakting un J. Caunīt* (1858) ir pirmais izdevums ar melodijām.

20. gadsimta 20. un 30. gados tautas repertuārā ienāk dziesmas no kinofilmām, ļoti daudz deju mūzikas, šlāgeri, arī tādas tautā populāras dziesmas kā *Pie Dzintara jūras*, *Zilais lakatiņš* u.c.

Māra Vīksna, Latviešu folkloras krātuves zinātniskā līdzstrādniece:

> Mūsdienās viena no vispopulārākajām, sevišķi studentu vidū, ir dziesma par laupītāju Kaupēnu. Ņemot vērā reālos vēsturiskos notikumus (1927. gadā), tā nav pārāk sena, bet tās pamatā ir krievu tautasdziesma, kas pirmo reizi publicēta vairāk nekā pirms 200 gadiem. Nav vēl atrasti pieraksti, kas liecinātu, ka šī dziesma latviešiem būtu bijusi pazīstama ar citu galveno varoni. Dziesmas melodija ceļojusi no vienas dziesmas uz otru. Jau senākos dziesmu (ziņģu) pierakstos sastopams universāls pants, kas nav bijis mums pieejamā krievu oriģinālā:
>
> "Laimīgs tas, kas vēl nav dzimis,
> Laimīgs tas, kas nomiris,
> Laimīgs tas, kas savu sirdi
> Nav vēl mīlai atdevis."

M. Vīksna:

> Bet ir tomēr dziesmas, kas līdzīgi tautasdziesmām pāriet no paaudzes paaudzē, tās var sameklēt gan ziņģu krājumos, gan dziesmu kladēs. Atkārtošanās, variēšanās parāda to folklorizēšanās pakāpi, popularitāti. Daži literāri teksti dzīvo pat 100 līdz 200 gadu pēc to sacerēšanas, tauta vairs neapzinās to autorus, tekstus neapgūst no grāmatām, dziesmu kladēs ieraksta pēc atmiņas vārdu saglabāšanai. Jaunākos laikos dziesmu kladēs vērojama tendence pieaugt literārās cilmes dziesmu tekstiem, izzūdot senākiem cittautu folkloras tulkojumiem.

Uzdevums

Izmantojot pieejamos interneta resursus, atrodiet informāciju par mūsdienu aktivitātēm latviešu tautas mūzikas jomā. Kādi ir pētījumi, publikācijas, iesaistītās organizācijas, izpildītāji, pasākumi, koncerti, festivāli, projekti utt. Izklāstiet to visu rakstiski un atsūtiet!